

UNIVERSITEIT GENT
FACULTEIT POLITIEKE EN SOCIALE WETENSCHAPPEN

Wetenschappelijke verhandeling

(VER)BINDT DE BUURT ?

Een kwalitatief onderzoek naar de buurtbinding van jongeren uit
etnisch-culturele minderheidsgroepen in Gent.

Rachel Waerniers

Aantal woorden:
25.579

MASTERPROEF SOCIOLOGIE

PROMOTOR: PROF. DR. Bart Van de Putte

COMMISSARIS: DR. Orhan Ağirdağ

ACADEMIEJAAR 2012 – 2013

Inzagerecht in de masterproef (*)

Ondergetekende,

geeft hierbij toelating / geen toelating (**) aan derden, niet-
behorend tot de examencommissie, om zijn/haar (**) proefschrift
in te zien.

Datum en handtekening

.....

.....

Deze toelating geeft aan derden tevens het recht om delen uit de
scriptie/ masterproef te reproduceren of te citeren, uiteraard mits
correcte bronvermelding.

**(*) Deze ondertekende toelating wordt in zoveel exemplaren opgemaakt als het
aantal exemplaren van de scriptie/masterproef die moet worden ingediend.
Het blad moet ingebonden worden samen met de scriptie onmiddellijk na de
kaft.**

() schrappen wat niet past**

VOORWOORD

De ontmoeting tussen mensen met verschillende achtergronden boeit me reeds lang. Tijdens het eerste jaar van mijn studie sociologie verdiepte ik me dan ook in het migratie-thema. De interesse groeide door de jaren heen en mondde uit in een masterproef omtrent de identiteit van etnisch-culturele minderheden. Vanuit mijn persoonlijke ervaringen met de verbondenheid die mensen kunnen voelen met plaatsen, koos ik er voor om de buurt als identiteitsvormer voor etnisch-culturele minderheden centraal te stellen. Al snel rees ook de vraag of zulk een soort buurtidentiteit mensen met verschillende achtergronden dichter bij elkaar zou kunnen brengen en verbinden. Vandaar de titel van deze masterproef: “(Ver)bindt de buurt?”.

In het lange proces die de totstandkoming van deze masterproef vormde, werd ik door een heleboel mensen geholpen. Deze mensen wil ik hier graag bedanken. Allereerst wil ik mijn promotor professor Bart Van de Putte bedanken voor de goede begeleiding. Zijn raadgevingen gaven me steeds stof tot nadenken en bleken een grote hulp. Vervolgens dank ik Barbara Valcke voor de aangename samenwerking bij de zoektocht naar respondenten en het organiseren van focusgroepen en interviews. Voorts gaat mijn dank uit naar Ester, Ewoud en mijn vader voor het corrigeren van deze masterproef en naar Tim voor de opmaak. Mijn ouders, broers, vrienden en familie verdienen dank voor hun onvoorwaardelijke steun.

Vervolgens wil ik graag de organisaties en mensen danken die me hielpen tijdens de zoektocht naar respondenten. Ik dank vzw Jong en vzw Habbekrats evenals de directie en de Islamleerkracht van de secundaire school waar we focusgroepen mochten organiseren. Speciale dank gaat uit naar de begeleiders van de werkingen in El Paso, Dracuna, het Keizerpand, Nieuw Gent en De Fabriek voor hun gastvrijheid en enthousiasme. Ik dank ook experte Meyrem Kanmaz voor haar inbreng in deze masterproef.

Mijn allergrootste appreciatie gaat uit naar alle jongeren die ik in het kader van deze masterproef heb mogen ontmoeten. Ik dank hen voor hun bereidheid tot medewerking en hun openheid. De gesprekken met de jongeren maakten van deze masterproef een zeer interessante ervaring en betekenen een persoonlijke verrijking. Ze leerden me kijken met nieuwe ogen.

INHOUDSTAFEL

(Ver)bindt de buurt ?	1	
Voorwoord	4	
Inhoudstafel	6	
Abstract	7	
DEEL 1. Inleiding	8	
DEEL 2. De context: Gent	10	
1. De etnisch-culturele minderheden in Gent: geschiedenis en demografie	10	
2. De buurten in Gent	11	
DEEL 3. Theoretisch kader	14	
1. Buurtbinding	14	
1.1. Buurtidentiteit als een sociale identiteit	16	
1.2. Sociale netwerken en het buurtgemeenschapsgevoel	17	
1.3. Buurthechting	19	
1.4. Buurtafhankelijkheid	19	
2. Meervoudige identiteiten van ECM	20	
3. Doel van het onderzoek	22	
DEEL 4. Methoden	24	
1. Een kwalitatief onderzoek	24	
2. De onderzoekspopulatie en het steekproefkader	25	
3. De interviews: materiaal en procedure	28	
DEEL 5. Onderzoeksresultaten	30	
1. De vorming van buurtbinding: een socialisatieproces	30	
2. Het sociale netwerk: een buurtgemeenschap	33	
3. Buurtafhankelijkheid – Actief in de buurt	36	
4. Emotionele binding met de buurt – Plaatshechting	39	
5. Buurtidentiteit	41	
5.1. De buurt als positieve sociale identiteit	41	
5.2. De buurt als identiteitsvormgever	44	
6. Factoren die de buurtbinding beïnvloeden	45	
6.1. Etnisch-culturele samenstelling van de buurt	45	
6.2. Veiligheid, criminaliteit en de reputatie van de buurt	47	
7. Sociale identiteiten van ECM	48	
7.1. Meervoudige identiteiten van ECM	49	
7.2. Verbindt de buurt?	52	
DEEL 6. Conclusie	54	
Referentielijst	56	
Bijlagen	60	
1. Bijlage 1: Overzicht van de demografische gegevens van de respondenten	60	
2. Bijlage 2: Topiclijst en interviewvragen	62	
3. Bijlage 3: Korte vragenlijst	65	
4. Bijlage 4: Cd's met audiofiles en transcripties	67	

ABSTRACT

Aan de hand van 9 focusgroepen en 3 diepte-interviews wilden we in dit onderzoek de verbondenheid met de buurt nagaan van jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen in Gent. We gingen op zoek naar de factoren die deze buurtbinding beïnvloeden. De buurtidentiteit van de jongeren stond daarbij centraal. Daarenboven onderzochten we het potentieel van buurtidentiteiten om mensen, behorend tot verschillende etnisch-culturele groepen, dichter bij elkaar te brengen. Uit dit onderzoek blijkt dat zowel het sociale netwerk, de activiteitsgraad in de buurt en de reputatie van de buurt belangrijke factoren zijn voor het vormingsproces van de buurtbinding en -identiteit. We stellen in dit onderzoek vast dat de buurt als opvoedingsdomein socialiserend inwerkt op het gedrag, de levensstijl en identiteit van jongeren. Dit kan op verschillende manieren. Ten eerste is de buurt voor een deel van de respondenten een sociale identiteit die aanzet tot openheid tegenover mensen behorend tot andere etnisch-culturele groepen. Ten tweede is er een groep jongeren waarbij de buurtidentiteit samengaat met asociaal gedrag en vooroordelen tegenover andere etnisch-culturele groepen niet vermindert. Ten derde zijn er de jongeren die zich niet identificeren met de buurt maar toch, via de socialiserende werking van de buurt, een invloed ervaren op de eigen identiteit. Ook bij deze laatste groep jongeren leven er nog sterke vooroordelen. De buurtidentiteit is een toegankelijke identiteit voor de jongeren en heeft het potentieel om als gemeenschappelijke identiteit die mensen verbindt, een alternatief te vormen voor de Belgische identiteit.

DEEL I. INLEIDING

Deze masterproef handelt over jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen in Gent en hun leven in en identificatie met de buurt. Er werd reeds veel gepubliceerd over de identiteit van etnisch-culturele minderheden (ECM) in de Westerse samenleving. In de academische literatuur wordt de identiteit van ECM gezien als een cruciaal element in hun integratie (Lucassen, 2005). Het woord ‘identiteit’ is afgeleid van ‘identiek’ (Jenkins, 1996). Identiteit handelt over gelijkenissen en verschillen tussen mensen. Lucassen (2005) omschrijft integratie met betrekking tot identiteit dan ook als volgt: “De mate waarin migranten zichzelf als verschillend definiëren en de mate waarin de maatschappij de migranten als verschillend definieert”. Zowel de zelfdefinitie als de definitie van anderen spelen dus een rol bij de identiteitsvorming van ECM.

Wanneer men het over de identiteit van ECM heeft, krijgen vooral etnische en nationale identiteiten veel aandacht. Uit verschillend onderzoeken in de Belgische en Europese context blijkt dat de nationale identiteit niet steeds even toegankelijk is voor jongeren uit ECM-groepen (Fadil, 2002; Fleischmann & Phalet, 2011). Deze jongeren voelen zich vaak buitenstaanders in de Belgische samenleving en worden ook door de maatschappij als “allochtonen” beschouwd. ECM ervaren met andere woorden problemen om zich ‘Belg’ te voelen en/of te noemen. Tegelijkertijd dekt hun etnische identiteit vaak niet de lading. In hun land van origine worden ze immers als vreemdelingen beschouwd. Deze jongeren lijken tussen twee stoelen te vallen (Fadil, 2002). Dit onderzoek heeft als doel na te gaan of jongeren uit ECM-groepen zich identificeren met de buurt en of dit een alternatief kan bieden voor nationale en etnische identiteiten. We vragen ons af: “Bindt de buurt?”.

West-Europese steden worden geconfronteerd met een ‘superdiversiteit’ (Blommaert J., 2013; Dukes & Musterd, 2012). Mensen met steeds meer verschillende etnisch-culturele achtergronden leven samen. Steden staan voor de uitdaging dit samenleven goed te laten verlopen en de sociale cohesie te onderhouden en te versterken tussen mensen met verschillende levensstijlen. Verschillende onderzoekers suggereren dat kleinschalige lokale identiteiten zoals stads- en buurtidentiteiten deze sociale cohesie kunnen versterken (Dukes & Musterd, 2012; Ufkes, 2012). Lokale identiteiten kunnen conflicterende identiteiten naar de achtergrond duwen en mensen van verschillende etnisch-culturele achtergronden verbinden (Blommaert J., 2013; Dukes & Musterd, 2012; Ufkes, 2012; Ufkes, 2010). In dit onderzoek willen we nagaan of de buurtidentiteit jongeren uit verschillende etnisch-culturele groepen niet alleen bindt, maar ook verbindt.

Concreet behandelen we volgende onderzoeksvraag: “In welke mate is er sprake van een buurtbinding bij jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen in Gent en hoe wordt dit vertaald in een buurtidentiteit?”. Teneinde hierop een antwoord te geven, formuleerden we verschillende deelvragen. Hoe komt deze verbondenheid met de buurt tot stand? Welke factoren beïnvloeden de buurtbinding? Hoe uit de buurtbinding zich? In dit onderzoek staat de identiteit van de jongeren centraal. Belangrijk is de vraag of deze buurtbinding zich uit in een buurtidentiteit en op welke manier dit gebeurt. Daarenboven gaan we de samenhang na van deze buurtidentiteit met nationale en etnische identiteiten van jongeren. Hoe combineren de jongeren verschillende sociale identiteiten om tot een coherent zelfbeeld te komen? Tenslotte werpen we de vraag op of de buurt niet alleen bindt, maar ook verbindt. Zorgt buurtidentiteit voor het vervagen van vooroordelen tussen verschillende etnisch-culturele groepen en leidt dit tot meer sociale cohesie?

We zullen in dit onderzoek deze veelheid aan vragen trachten te beantwoorden met behulp van een kwalitatief onderzoek. Op deze manier kan dit onderzoek ook een bijdrage leveren aan de opbouw van wetenschappelijke kennis met betrekking tot de relatie tussen mensen en plaatsen in het algemeen en

meer concreet met betrekking tot buurtbinding. Er is weinig geweten over welke rol de buurt vervult in het leven van ECM. Met dit onderzoek willen we de kennis vergroten omtrent de buurtbinding en –identiteit van ECM en het potentieel van deze lokale identiteit om meer sociale cohesie te creëren.

Naast de inleiding bevat deze masterproef 5 delen. In het tweede deel wordt de context van dit onderzoek uitvoerig in kaart gebracht. De geschiedenis van ECM in Gent wordt uit de doeken gedaan en er is een focus op de buurten in Gent. Het derde deel is het theoretisch kader dat theorieën omvat met betrekking tot buurtbinding en sociale identiteiten van ECM. Op het einde van dit deel wordt het doel van het onderzoek, gebaseerd op een uitgebreide literatuurstudie, nog eens samengevat. In deel 4 worden de gehanteerde methoden beschreven. Deel 5 bevat de onderzoeksresultaten. In dit deel wordt de analyse van het verzamelde materiaal weergegeven. In het afsluitend deel worden de belangrijkste bevindingen van deze masterproef herhaald en gesitueerd binnen een breder kader. De conclusie is de geschikte plaats om aanbevelingen voor verder onderzoek te doen en de beperkingen van dit onderzoek aan te geven.

DEEL 2. DE CONTEXT: GENT

Vooraleer we ons verdiepen in de literatuur omtrent buurtbinding, wordt in dit deel eerst de context van dit onderzoek geschetst. Dit onderzoek handelt over jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen en hun leven in de Gentse buurten. We bespreken de geschiedenis en demografie van ECM in Gent en de situatie in de Gentse buurten.

I. DE ETNISCH-CULTURELE MINDERHEDEN IN GENT: GESCHIEDENIS EN DEMOGRAFIE

In 2012 telde Gent 47 772 mensen uit etnisch-culturele minderheidsgroepen, dit is 19.2% van de 247 941 Gentenaren (Stad Gent, 2013). Om de huidige situatie van ECM in Gent te begrijpen, zijn 2 immigratiestromen belangrijk. Ten eerste zijn er de arbeidsmigranten uit Turkije en Noord-Afrika die in het midden van de jaren '60 in België en Gent aankwamen (Verhaeghe, Van der Bracht, & Van de Putte, 2012). Dit zijn de klassieke migrantengroepen ofwel de 'oude nieuwe Gentenaren' (ONG). De Turken (6.3%) en de Marokkanen (1,3%) zijn de grootste etnisch-culturele minderheidsgroepen in Gent (Stad Gent, 2013). Ten tweede kwamen er in België de laatste decennia nieuwe immigratiestromen op gang, vooral uit Midden- en Oost-Europese landen. Deze migranten kunnen we de 'nieuwe nieuwe Gentenaren' (NNG) noemen (Verhaeghe et al., 2012; Stad Gent, 2013).

In de 'gouden' jaren '60 kende de Belgische economie een ongeziene bloei (De Tapia, 2001). Er was een groot tekort aan arbeidskrachten en de Belgische overheid zag zichzelf genoodzaakt op zoek te gaan naar arbeiders in het buitenland. Deze vond men onder meer in Turkije, Marokko, Algerije en Tunesië. De Belgische overheid sloot akkoorden met de herkomstlanden en de migranten kwamen onder andere naar Gent om te werken in de Gentse bedrijven. Deze migranten werden lang beschouwd als zogenaamde 'gastarbeiders' die hier slechts tijdelijk zouden verblijven. Een echt integratiebeleid liet bijgevolg lang op zich wachten. Als gevolg van de economische crisis in de jaren '70 kondigde de overheid in 1974 een officiële migratiestop aan. Vele migranten kozen ervoor om in België te blijven en hun situatie te regulariseren. Door migratie via gezinshereniging en –vorming was er in de praktijk geen sprake van een migratiestop. Ondertussen werden de kinderen en kleinkinderen van de eerste migranten groot gebracht in Gent (De Tapia, 2001; Verhaeghe et al., 2012).

Verhaeghe, Van der Bracht en Van de Putte (2012) stellen dat de ONG 3 verschillende fasen doorliepen. De eerste fase was die van de *etnische netwerkvorming*. In deze fase, vanaf het begin van de arbeidsmigratie in het midden van de jaren '60 tot in het midden van de jaren '70, trokken de migranten vooral met elkaar op en vormden ze kleine netwerken. Later, vanaf het midden van de jaren '70, ving de tweede fase van de *etnische enclaves* aan. Drie kenmerken typeerden deze fase. Ten eerste was er de sociaaleconomische achterstelling van de migranten en de opbouw van een etnische economie, waarvan de Turkse bakkers, restaurants en kappers in de Sleepstraat een goed voorbeeld vormen. Ten tweede was er de institutionele uitbouw van de etnische-minderheidsgroep in de vorm van verenigingen, cafés, winkels en andere diensten. Ten slotte was er de ruimtelijke concentratie van de ECM in een beperkt aantal buurten van de stad (Verhaeghe et al., 2012). Vooral dit laatste kenmerk is belangrijk voor de context van dit onderzoek en zullen we later uitgebreider bespreken.

De derde fase is deze van de *etnische mozaïek*, die sinds het einde van de jaren '90 begonnen zou zijn en nog steeds aan de gang is (Verhaeghe et al., 2012). De etnische enclaves nemen in belang af en er is sprake van meer interactie en contact tussen verschillende etnische groepen. De etnische netwerken en instituties blijven weliswaar bestaan, maar daarenboven is er steeds meer sprake van interetnische netwerken. Een ander belangrijk element is de vaststelling dat de laatste jaren de sociaaleconomische ongelijkheid binnen de etnische groepen is toegenomen. Er is nu sprake van een Turkse en Marokkaanse middenklasse. De ONG hebben dus reeds een lange geschiedenis en verschillende evoluties met betrekking tot hun positie en houding tegenover andere etnische-culturele groepen achter de rug (Verhaeghe et al., 2012).

De tweede belangrijke migratiestroom is veel recenter en kent dus niet zo'n uitgebreide geschiedenis in Gent (Verhaeghe et al., 2012). Als gevolg van de globalisering komen migranten in Gent en andere steden vanuit steeds meer verschillende plaatsen en landen (Blommaert J., 2013). Een groot deel is afkomstig van landen in Midden- en Oost-Europa zoals Roemenië, Bulgarije, Polen, Slowakije, Albanië, etc. De migranten uit deze landen worden de 'nieuwe nieuwe Gentenaren' genoemd. De laatste tien jaar is hun aantal in Gent enorm toegenomen. De uitbreiding van de Europese Unie in 2007 met Bulgarije en Roemenië speelde vooral voor deze eerste bevolkingsgroep een belangrijke rol in de toename. Er zijn echter ook heel wat migranten in Gent aanwezig uit landen die niet tot de EU behoren. Dit zijn voornamelijk mensen uit het Balkangebied, zoals Albanen en ex-Joegoslaven. Tot op de dag van vandaag is er geen sprake van etnische enclaves van deze NNG, enkel van etnische netwerken. De uitkomst van deze verschillende migratiepatronen in een stad wordt 'superdiversiteit' genoemd (Blommaert J., 2013). Deze complexe situatie zorgt voor heel wat uitdagingen op het vlak van het samenleven (Verhaeghe et al., 2012; Blommaert J., 2013).

2. DE BUURTEN IN GENT

De stad Gent heeft zijn grondgebied opgedeeld in 25 verschillende wijken (Stad Gent, 2013). Vervolgens zijn deze wijken nog eens ingedeeld in 201 administratieve statistische sectoren. Deze sectoren zijn kleinschalig en zouden ook dicht bij de beleving van de Gentenaren staan dan de ruimere wijken (Van der Haegen & Brulard, 1972). Uit de gesprekken met de jongeren in dit onderzoek bleek dat de opdeling in wijken en sectoren een administratief gebeuren is dat vaak niet strookt met de ervaring van de inwoners van de buurten zelf. In het vervolg van deze masterproef zullen we dan ook spreken over 'buurten'. Hiermee doelen we op een verzameling van pleinen en straten die door de jongeren als een betekenisvolle eenheid wordt gezien en zowel kan overeenkomen met een administratieve wijk of sector. Net als in andere steden zijn er grote verschillen binnen de buurten, met betrekking tot haar inwoners en de infrastructuur, maar ook tussen de buurten onderling. Het is het verschil tussen de buurten dat ons vooral interesseert (Verhaeghe et al., 2012; Stad Gent, 2013).

Ook in Gent is er sprake van ruimtelijke segregatie. Gent kent rijke en arme buurten, buurten met veel ECM en weinig ECM, buurten met overwegend villa's en met overwegend kleine rijwoningen (Verhaeghe et al., 2012). Sociaaleconomische en etnische segregatie zijn in veel West-Europese steden moeilijk van elkaar te onderscheiden, zo ook in Gent. Buurten waar er een etnische minderheidsconcentratie is, zijn vaak ook arme buurten en worden door velen beschouwd als 'onleefbaar'. Dat etnische segregatie nog steeds een feit is, blijkt uit de cijfers. Slechts in 45 van 201 buurten waren ECM gehuisvest

eind 2011. De ‘witte buurten’, waar geen of nauwelijks ECM wonen zijn voornamelijk de buurten in de 20^e-eeuwse gordel van de stad. Onder meer Drongen, Sint-Denijs-Westrem en Zwijnaarde zijn zulke ‘witte buurten’ (Verhaeghe et al., 2012).

De etnisch meer gemengde buurten situeren zich in de 19^e-eeuwse stadsgordel (Verhaeghe et al., 2012). Deze buurten vormden in de 19^e eeuw een gordel buiten de stadsmuren met fabrieken, arbeidershuisjes en beluiken. Tegenwoordig zijn dit de buurten die de meeste ECM huisvesten. Er waren in 2012 nog 4 buurten waar minder dan de helft van de inwoners ‘etnische Belgen’ waren. Deze buurten met de hoogste concentratie aan ECM zijn de Blaisantvest (60.7% ECM), de Wondelgemstraat (57%), Tolhuis (55.2%) en de Afrikalaan (50.5%). Deze buurten kampen bovendien met sociaaleconomische problemen zoals een hoge werkloosheid, lage scholingsgraad en huisvestingsproblemen. De ‘Belgische’ buurten kunnen zowel arm als rijk zijn, maar de gemengde buurten zijn zo goed als allemaal arm (Verhaeghe et al., 2012).

Ondanks het feit dat de ruimtelijke etnische segregatie in Gent nog steeds een feit is, neemt de spreiding van ECM toe (Verhaeghe et al., 2012). Dit is een trend die zich niet alleen in Gent voordoet, maar ook in andere West-Europese steden. Vooral bij de ONG is de etnische segregatie het laatste decennium afgenomen. De etnische enclaves brokkelen af en we krijgen een etnische mozaïek. Een deel van de verklaring ligt in het feit dat de meer welgestelde Turkse en Marokkaanse Gentenaars wegtrekken uit de etnisch gemengde buurten en verhuizen naar de buurten in de 20^e-eeuwse gordel van Gent. De buurten die de grootste groei in ECM kennen, zijn Gentbrugge, Wondelgem, Oostakker en het oosten van Sint-Amandsberg. Ook de NNG kennen een grotere spreiding over de stad, maar tegelijk stijgt het aantal Bulgaren in bepaalde buurten sterk. Hierdoor bestaat de kans dat er Bulgaarse enclaves gevormd worden (Verhaeghe et al., 2012).

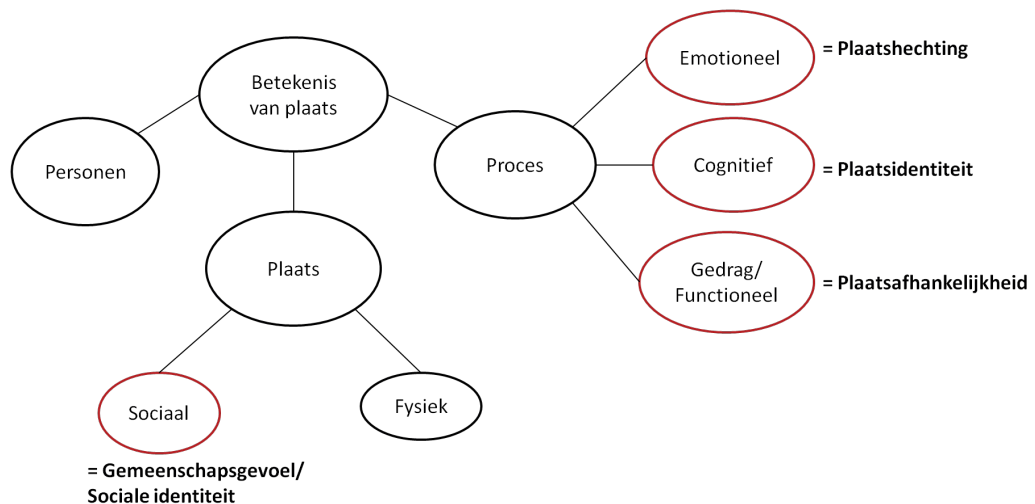
DEEL 3. THEORETISCH KADER

I. BUURTBINDING

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden, moeten we dieper ingaan op wat buurtbinding is, hoe ze tot stand komt en welke vormen ze kan aannemen. Er bestaat heel wat wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot de betekenis die een bepaalde plaats voor mensen kan hebben. Er is echter heel wat minder onderzoek gedaan naar de specifieke verbondenheid van mensen met de buurt. We zullen daarom de meer algemene relatie tussen mensen en plaatsen van naderbij bekijken.

‘De betekenis van een plaats’ is een overkoepelende term die verwijst naar de relatie die mensen hebben met een specifieke plaats (Lalli, 1992). Verschillende aspecten van deze relatie kunnen hierbij op de voorgrond geplaatst worden en verschillende disciplines benaderen het concept op een andere manier. In psychologisch onderzoek wordt in de eerste plaats gefocust op ‘plaatsidentiteit’ als een onderdeel van de zelfidentiteit, terwijl in sociologisch onderzoek de focus eerder ligt op sociale factoren van plaatsbinding. In vele studies heeft men het bovendien over ‘plaatshechting’ en niet zozeer over ‘plaatsidentiteit’ (Brown, Perkins, & Brown, 2003; Cutchin, 2001; Dallago et al., 2009; Dekker, 2007; Hidalgo & Hernandez, 2001; Lewicka, 2011; Manzo & Perkins, 2006; Milligan, 1998; Pollini, 2005; Rollero & De Piccoli, 2010).

Een poging om de concepten met betrekking tot de relatie tussen mensen en plaatsen te structureren in één kader, werd ondernomen door Scannel en Gifford (2010). Het kader waarbinnen het concept ‘betekenis van een plaats’ begrepen moet worden, bestaat uit drie dimensies. Deze zijn: personen, processen en plaatsen. De persoonsdimensie handelt vooral over wie zich verbonden voelt met een plaats. Dit kan gaan over een individu of over een groep. Deze dimensie komt in deze studie vooral aan bod wanneer de onderzoeksgroep bepaald wordt (Scannell & Gifford, 2010).

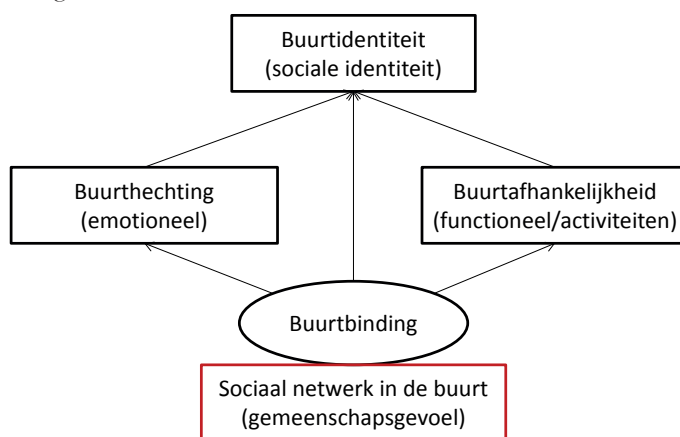

Figuur 1 _ Betekenis van een plaats (bewerkte figuur van Scannell & Gifford (2010))

De tweede dimensie handelt over de wijze waarop individuen of groepen verbonden zijn met bepaalde plaatsen (Scannell & Gifford, 2010). Dit is de procesdimensie. Deze legt de nadruk op drie vormen van proces: emotie, kennis en gedrag. De focus op het emotionele aspect van de relatie tussen plaatsen en mensen komt overeen met wat in het artikel van Pretty en zijn collega's (Pretty, Chipuer, & Bramston, 2003) *plaatshechting* genoemd wordt. Zowel positieve als negatieve gevoelens tegenover plaatsen zijn mogelijk en spelen een belangrijke rol in de vorming van *plaatsidentiteit*. Een tweede aspect in de procesdimensie is de cognitieve relatie tussen plaatsen en mensen (Scannell & Gifford, 2010). Dit heeft betrekking op herinneringen, kennis, overtuigingen en betekenissen die mensen met bepaalde plaatsen associëren. De constructie van de betekenis van een plaats speelt hierin een grote rol. Gerelateerd aan dit aspect is het concept *plaatsidentiteit* (Pretty et al., 2003). Plaatsen kunnen deel uit maken van de zelfdefinitie en/of sociale identiteit van een individu. Ten derde is er de gedragscomponent. Dit wordt ook wel de functionele hechting of *plaatsafhankelijkheid* genoemd (Pretty et al., 2003). De vraag hierbij is in welke mate de verbondenheid met een plaats weerspiegeld wordt in activiteiten en gedrag. Deze drie aspecten *plaatshechting*, *plaatsidentiteit* en *plaatsafhankelijkheid* geven samen een beter zicht op hoe mensen verbonden kunnen zijn met bepaalde plaatsen (Scannell & Gifford, 2010; Pretty et al., 2003).

De derde dimensie van 'betekenis van een plaats' betreft ten slotte de plaats zelf (Scannell & Gifford, 2010). Mensen kunnen zich verbonden voelen tot fysieke en/of sociale kenmerken van een buurt. De betekenis die plaatsen kunnen hebben voor mensen, wordt hoofdzakelijk gegenereerd door sociale netwerken en niet zozeer door objectieve plaatsen en hun fysieke kenmerken (Scourfield, Dicks, Holland, Drakeford, & Davies, 2006). De sociale kenmerken van de buurt hebben betrekking op de aanwezigheid van sociale netwerken en een *gemeenschapsgevoel* (Pretty et al., 2003). Deze kunnen aanleiding geven tot de vorming van een sociale identiteit.

We kunnen concluderen dat er vier belangrijke aspecten zijn van buurtbinding: het emotionele (buurthechting), het gedragsaspect (buurtafhankelijkheid), het cognitieve (buurtidentiteit), en de sociale relaties in de buurt (buurtgemeenschap) (Jorgensen & Stedman, 2006; Nielsen-Pincus, Hall, Force, & Wulforst, 2010; Hernandez, Hidalgo, Salazar-Laplace, & Hess, 2007; Marcouyeux & Fleury-Bahi, 2011). Buurtbinding kan zich emotioneel of functioneel uiten en aanleiding geven tot de constructie van een sociale identiteit die leidt tot een buurtidentiteit. De verschillende concepten met betrekking tot de betekenis van plaats zijn dus met elkaar verbonden: ze overlappen en beïnvloeden elkaar. Figuur 2 geeft weer hoe de centrale concepten met elkaar verbonden zijn. Dit onderzoek is echter een kwalitatief en verkennend sociologisch onderzoek. Daarom zullen we vooral focussen op het belang van sociale factoren op de vorming van buurtidentiteit als een sociale identiteit.

Figuur 2 _ Buurtbinding

1.1. BUURTIDENTITEIT ALS EEN SOCIALE IDENTITEIT

In dit onderzoek komt een heel specifieke vorm van identiteit aan bod, namelijk buurtidentiteit. Buurtidentiteit is een specifieke vorm van plaatsidentiteit. Vooral in de sociale psychologie is er reeds veel aandacht geschonken aan dit concept. Eén van de vroege omgevingspsychologen die over plaatsidentiteit schreef, is Proshansky (1978; Proshansky, Fabian, & Kaminoff, 1983; Proshansky, 1978). Hij benadert plaatsidentiteit als een psychologisch fenomeen en ziet het als een onderdeel van zelfidentiteit. Plaatsidentiteit is volgens Hernandez, Hidalgo, Salazar-Laplace en Hess (2007) ‘een proces waarmee, door interactie met plaatsen, mensen zichzelf beschrijven als behorend tot een bepaalde plaats’. Plaatsidentiteit beantwoordt de vraag ‘wie ben ik?’ door te repliceren met de vraag ‘waar ben ik?’ of ‘waar hoor ik thuis?’ (Cuba & Hummon, 1993; Proshansky et al., 1983).

Andere, vaak sociologische onderzoekers, leggen de focus meer op het sociale proces dat aan plaatsidentiteit ten grondslag ligt. Pretty, Chipuer en Bramston (2003) bijvoorbeeld, besluiten op basis van een brede literatuurstudie dat plaatsidentiteit een cognitieve structuur is die ‘bijdraagt tot de globale zelfidentificatie en sociale identiteitsprocessen’. Verschillende sociale wetenschappers leggen de link tussen plaatsidentiteit en sociale identiteit (Twigger-Ross & Uzzell, 1996) of zien de sociale binding met een locatie als een belangrijke factor in het ontstaan van plaatsidentiteit (Pretty et al., 2003; Lewicka, 2011; Gieryn, 2000). Manzo (2005) formuleert het belang van sociale relaties voor plaatsidentiteit als volgt:

“All participants described at least one place that was important to them because it provided a sense of belonging – but what is particularly noteworthy is that this sense of belonging is based on ones social identity.”

We kunnen buurtidentiteit dus benaderen als een sociale identiteit.

De sociale identiteitstheorie (SIT) van Henri Tajfel (1978) stelt dat er twee soorten identiteiten zijn: persoonlijke en sociale identiteiten. De persoonlijke identiteit wordt niet gedeeld met anderen zoals een sociale identiteit, maar heeft betrekking op individuele kenmerken die iemand als uniek persoon beschrijven (Ufkes, 2010). Een sociale identiteit wordt ontleend aan het lidmaatschap van bepaalde groepen. Iemand kan zichzelf bijvoorbeeld beschrijven als een vrouw, een Belg of een student. Dit zijn geen unieke identiteiten maar wel identiteiten die gedeeld worden met anderen. Volgens Jenkins (1996) zijn sociale identiteiten essentieel in het sociale leven omdat het ons begrijpelijk maakt wie we zijn en wie anderen zijn (Tajfel H., 1978).

Mensen categoriseren zichzelf en anderen in groepen om beter hun plaats in de samenleving te kunnen definiëren (Tajfel H., 1978). Dit proces wordt ‘sociale categorisatie’ genoemd. Bovendien hebben mensen behoefte aan zelfwaardering en kan het lidmaatschap van een groep hieraan een bijdrage leveren. Mensen associëren zich met bepaalde groepen en distantiëren zich van andere. Hierbij wordt een waarde-differentiatie gemaakt tussen de groep waartoe men behoort en de groep waartoe men niet behoort. Mensen hebben automatisch de neiging om de groep waar men deel van uitmaakt positiever te beoordelen. Zo zal identificatie met de eigen groep bijdragen aan de persoonlijke zelfwaardering. Daarenboven worden verschillen met de andere groep en hun stereotypen benadrukt, net als gelijkenissen binnen de eigen groep. Het resultaat van dit proces is dat de samenleving uiteenvalt in groepen waartoe men behoort (‘wij’) en groepen waartoe men niet behoort (‘zij’) (Ufkes, 2010; Tajfel H., 1978).

Volgens de sociaal-constructivistische stroming worden identiteiten, zowel persoonlijke als sociale identiteiten, gevormd in sociale interacties en instituties (Jenkins, 1996). De vorming van een identiteit is een actief proces. Identiteiten zijn dynamisch en veranderen gedurende een mensenleven. De vorming van iemands sociale identiteit is nooit voltooid. De stelling dat identiteit geconstrueerd wordt in sociale interacties vindt zijn wortels in het symbolisch interactionisme van Cooley en Mead (Vincke, 2009). Zij stellen het 'zelf' voor als een synthese van enerzijds een interne definitie en anderzijds een externe definitie van zichzelf, afkomstig van anderen (Vincke, 2009; Jenkins, 1996).

Bij het vormen van een sociale identiteit speelt dus niet enkel de zelfdefinitie een rol, maar ook de definitie door anderen en andere groepen (Jenkins, 1996). Mensen worden door anderen "gelabeld" als behorende tot een bepaalde groep. Volgens Barth (1969) zijn de expliciete grenzen die tussen groepen gecreëerd worden, manieren om lidmaatschap te signaleren en uitsluiting mogelijk te maken. Het zijn criteria voor evaluatie en veroordeling. Grenzen zeggen niet alleen wie er bij hoort of niet, er hangt ook een sociale waarde aan vast (Nagel, 1994). Deze sociale constructie van sociale categorieën en identiteiten wordt aanzien als de objectieve werkelijkheid. Hierdoor kunnen deze sociale constructies verregaande gevolgen hebben voor het leven van mensen (Jenkins, 1996; Barth, 1969).

De buurtidentiteit wordt volgens Scourfield en collega's (2006) gevormd door de identificatie met symbolische grenzen. Zij stellen dat om te begrijpen hoe iemand verbonden is met een plaats, het ook belangrijk is inzicht te krijgen in hoe die persoon andere plaatsen voorstelt. Buurtbinding is met andere woorden een relationeel concept. De expliciete grens die hier gesteld wordt tussen verschillende groepen, is het al dan niet bewoner zijn van de buurt (Barth, 1969). In het geval van buurtbinding hoeft dit echter geen uitsluitingsmechanisme te zijn (Ufkes, 2012). Hier gaan we later dieper op in.

Wanneer mensen zichzelf definiëren in termen van de buurt waartoe ze behoren, voelen ze zich verbonden met de mensen die in de buurt wonen en differentiëren ze zich van anderen die niet op deze plaats leven (Lalli, 1992). Zo wordt de sociale wereld ingedeeld in betekenisvolle groepen die gebaseerd zijn op buurtverbondenheid en op die manier buurtidentiteit verlenen aan mensen. Mensen kunnen zich bijvoorbeeld verbonden voelen met een groep die zich inzet voor de leefbaarheid van de buurt. Doordat die groep gedefinieerd is door de plaats waar ze wonen, zal een persoon zich ook verbonden voelen met de buurt en dit zou een aanzet kunnen zijn tot het vormen van buurtidentiteit (Pretty et al., 2003; Tajfel H., 1978).

1.2. SOCIALE NETWERKEN EN HET BUURTGEMEENSCHAPSGEVOEL

Er is empirische evidentie dat sociale factoren een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van plaatsidentiteit (Cuba & Hummon, 1993; Twigger-Ross & Uzzell, 1996; Lalli, 1992; Lewicka, 2005; Pretty et al., 2003). Sociale netwerken blijken, onafhankelijk van de manier van operationalisatie, een goede voorspeller te zijn van plaatsidentiteit (Lewicka, 2011). Dit is logisch aangezien plaatsidentiteit een vorm is van sociale identiteit. Door Pretty, Chipuer en Bramston (2003) wordt dit sociale aspect 'gemeenschapsgevoel' genoemd. Mensen maken deel uit van een sociaal netwerk of groep die (deels) gedefinieerd wordt door een plaats. Ze voelen zich verbonden met een sociale omgeving, maar koppelen dit gevoel van verbondenheid aan de fysieke omgeving (Pretty et al., 2003). De buurt is dan een bron voor het ontstaan van een sociale - én plaatsidentiteit omdat er stabiele sociale netwerken opgebouwd en onderhouden worden (Forrest & Kearns, 2001).

Een sociaal netwerk van een persoon omvat alle connecties die een persoon heeft met andere mensen. Naar het sociaal netwerk van mensen wordt ook wel eens verwezen met het ruimere concept

‘sociaal kapitaal’. In zijn bekend artikel ‘Bowling Alone: America’s Declining Social Capital’ omschrijft Putnam (1995a) sociaal kapitaal als volgt: *“features of social organization such as networks, norms, and social trust that facilitate coordination and cooperation for mutual benefit”*. Putnam veronderstelt dat een gemeenschap met veel sociaal kapitaal hier voordelen van ondervindt. Gemeenschappen met uitgebreide netwerken van engagement bevorderen algemene wederkerigheid en vertrouwen, alsook communicatie en samenwerking. Bovendien, zo stelt Putnam, zorgt een substantiële hoeveelheid sociaal kapitaal er voor dat mensen hun zelfidentiteit uitbreiden, *“developing the ‘I’ into the ‘we’”* (Putnam, 1995b). Vertaald naar de buurt als gemeenschap, betekent dit dat er in een actieve en levendige buurt met een sterke gemeenschap en veel sociaal kapitaal veel positieve collectieve gevoelens kunnen ontstaan die aanleiding geven tot een buurtidentiteit (Putnam, 1995b).

Afhankelijk van de positie in het sociaal netwerk en de groepen waartoe iemand behoort, kunnen mensen dezelfde buurt anders ervaren en op een andere manier al dan niet verbonden zijn met de buurt (Scourfield et al., 2006). *“Inhabitants may reside in the same physical place but their salient points of self-identification are provided by their location within particular social, family and friendship contexts.”* (Scourfield et al., 2006).

Een aspect dat hiermee gerelateerd is, is dat de binding met een plaats ook beïnvloed kan worden door de culturele betekenissen die verbonden zijn met de plaats (Scourfield et al., 2006; Manzo, 2005). Hoe een buurt wordt gezien door inwoners én buitenstaanders, wordt deels bepaald door hoe ze gepresenteerd wordt in het publieke discours. Afhankelijk van het sociaal netwerk waartoe een persoon behoort, zal deze persoon een andere houding tegenover dat publieke discours aannemen. Er bestaan heel wat negatieve stereotypen over arme en etnisch gemengde buurten (Bolt, Burgers, & Kempen, 1998). Zulke buurten krijgen vaak het label ‘probleembuurten’, ‘onleefbaar’ of ‘gevaarlijk’. Al hebben deze arme buurten inderdaad te maken met allerlei problemen die in rijke buurten niet voorkomen, dit zijn stereotypen en dus overdreven (Verhaeghe et al., 2012). De reputatie van de buurt kan wel een invloed hebben op de buurtbewoners en hun vertrouwen tegenover elkaar. Dit zorgt uiteraard voor een dalende buurtbinding en –identiteit (Verhaeghe et al., 2012; Manzo, 2005).

Een interessante vaststelling is dat de sociaaleconomische samenstelling van de buurt een invloed heeft op de relatie tussen het sociale netwerk van de inwoners enerzijds en de buurtidentiteit anderzijds (Forrest & Kearns, 2001; Lewicka, 2011). Er is met andere woorden sprake van een interactie-effect. In buurten met een lage SES zouden sociale relaties belangrijker zijn dan de fysieke kenmerken van de buurt voor de vorming van buurtidentiteit. De kwaliteit van het buurtleven is belangrijker dan de kwaliteit van de fysieke buurt. In een welvarende buurt daarentegen spelen de fysieke kenmerken van de buurt een prominentere rol. Mensen gaan niet zozeer in deze buurten wonen vanwege de aanwezige sociale netwerken of het gemeenschapsgevoel maar wel voor de uitstraling van welvaart die zo’n buurt heeft (Forrest & Kearns, 2001).

In Gent, zoals eerder vermeld, zijn de armste buurten ook vaak de buurten met de hoogste concentratie ECM (Verhaeghe et al., 2012). In zulke buurten zijn de sociale relaties dus van cruciaal belang voor de buurtidentiteit van de inwoners. Buitenlands onderzoek suggereert echter dat gedepriveerde buurten vaak over minder sociale cohesie beschikken dan rijkere buurten (McCulloch, 2003). Het is dus belangrijk om de rol van de sociaaleconomische samenstelling in het achterhoofd te houden in het vervolg van het onderzoek.

1.3. BUURTHECHTING

De verbondenheid met een plaats kan zich uiten in een emotionele gehechtheid aan de plaats waar men woont. Dit noemt men 'plaatshechting'. Het concept heeft betrekking op de 'dynamische maar blijvende positieve banden tussen mensen en sociofysische settings' die aanleiding geven tot plaatsidentiteit (Brown et al., 2003). Lalli (1992) stelt dat het gaat om de specifieke relatie die het individu heeft met een bepaalde plaats. Plaatshechting heeft vooral betrekking op een affectieve band tussen mensen en een bepaalde locatie. Als gevolg daarvan willen mensen op die plaats blijven en voelen ze zich er veilig en comfortabel (Hernandez et al., 2007). Veiligheid blijkt een belangrijk aspect te zijn voor de relaties die mensen hebben met plaatsen (Manzo, 2005).

In het artikel van Hernandez, Hidalgo, Salazar-Laplace en Hess (2007) wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen plaatshechting en plaatsidentiteit. Zo zou plaatsidentiteit ontstaan bij plaatsen waar men voordien aan gehecht raakte. In een studie van Hernandez en anderen (2007) in de VS bleken beide concepten in dezelfde mate aanwezig bij 'natives' maar verschillend bij 'non-natives'. Non-natives kenden een grotere mate van plaatshechting dan van plaatsidentiteit. Plaatshechting kwam immers vóór plaatsidentiteit. Bovendien hoefde men er nog niet zo lang te wonen om gehecht te zijn, terwijl de lengte van het verblijf een belangrijkere factor bleek te zijn om plaatsidentiteit te creëren (Hernandez et al., 2007).

Positieve gevoelens tegenover een bepaalde buurt spelen dus een belangrijke rol in vorming van plaatsidentiteit. Relph (1986) stelt echter dat banden met plaatsen niet positief hoeven te zijn. Er bestaat een hele waaier van gevoelens en ervaringen die met plaatsen verbonden kunnen zijn (Manzo, 2005). Mensen kunnen zeer negatieve gevoelens hebben tegenover plaatsen, zoals angst, afkeer of woede. Deze negatieve gevoelens kunnen de binding met een andere plaats versterken, aangezien plaatsbinding een relationeel gegeven is. Meestal hebben gevoelens van afkeer te maken met een interpersoonlijk conflict. Ook ambigue gevoelens tegenover betekenisvolle plaatsen zijn mogelijk (Manzo, 2005).

1.4. BUURTAFHANKELIJKHEID

Een andere uiting van buurtbinding is buurtafhankelijkheid (Pretty et al., 2003). Ook dit aspect speelt een rol bij de vorming van plaatsidentiteit. Buurtafhankelijkheid doelt op het sociaal gedrag in de buurt, zoals samenkomen met de burens, straatvoetbal spelen, het gebruik maken van openbare plaatsen, betrokkenheid bij buurt- en jeugdwerkingen, etc. Dit aspect wordt ook wel eens 'functionele buurtbinding' genoemd (Pretty et al., 2003).

De activiteiten in de buurt vangen vaak aan in de kindertijd. De Nederlands geografe Lia Karsten (Karsten, Kuiper, & Reubsaet, 2001) maakt een opdeling van kinderen in 3 types, naargelang de mate waarin ze gebruik maken van de openbare ruimte om te spelen en andere kinderen te ontmoeten: de 'buitenkinderen', de 'binnenkinderen' en de 'achterbankkinderen'. De buitenkinderen spelen na school vaak en graag buiten. De buitenkinderen die in een stedelijke context opgroeien, noemt Karstens 'pleiners'. Ze stelt dat deze pleiners vooral kinderen zijn uit gezinnen met een lage SES en uit etnisch-culturele minderheidsgroepen. Omdat er binnenshuis vaak niet veel ruimte is om te spelen, is de buurtomgeving zeer belangrijk voor hen. Deze kinderen zijn echter zelden lid van jeugdbewegingen en clubs (Karsten et al., 2001).

Het tweede type kinderen dat Karstens (2001) onderscheidt, zijn de binnenkinderen. Deze kinderen spelen, al dan niet gedwongen, vooral binnen. Zij komen nauwelijks in aanraking met het buurtleven. De achterbankkinderen, tenslotte, hebben een zeer diverse tijdbesteding. Ze spelen veel buiten maar doen ook vaker aan begeleide activiteiten. Ze worden van hot naar her gebracht en bevinden zich tijdens hun vrije tijd vaker buiten de buurt. Dit type kinderen vinden we vaker terug bij de (hogere) middenklasse. We kunnen verwachten dat de buurtparticipatie op jonge leeftijd iets zegt over de participatie op latere leeftijd (Karsten et al., 2001).

2. MEERVOUDIGE IDENTITEITEN VAN ECM

Zoals reeds eerder aangehaald, is identiteit een sociale constructie (Jenkins, 1996). Die constructie is niet eendimensionaal, zoals wel eens wordt aangenomen. Personen kunnen verschillende identiteiten combineren. De meerdimensionale identiteit heeft ook betrekking op de etnische, nationale en lokale identiteiten van ECM. Zoals ook al door Berry (2005) wordt aangehaald, kunnen ECM bijvoorbeeld de etnische identiteit van de minderheid behouden en ook de identiteit van de dominante groep zonder problemen overnemen (Berry, 2005). Zo kan men zich bijvoorbeeld zowel Turk als Belg voelen.

In de cross-culturele psychologie deed men reeds onderzoek naar het bestaan van een dubbele identiteit. Phinney (2007) bijvoorbeeld, bestudeerde het bestaan van een nationale en etnische identiteit bij ECM, die hij conceptualiseert als twee onafhankelijke dimensies. Empirische gegevens bevestigen dat het mogelijk is dat beide identiteiten sterk of zwak zijn. Benet-Martinez (2005) deed onderzoek naar de mate waarin mensen met twee verschillende culturele identiteiten deze al dan niet integreren. Dit uitgangspunt wordt het 'Bicultural Identity Integration' perspectief genoemd. In dit perspectief wordt steeds uit gegaan van enerzijds een religieuze of etnische minderheidsidentiteit waarmee ECM zich onderscheiden van de autochtone bevolking zoals 'Turk' en anderzijds zijn er de overkoepelende identiteiten die gedeeld worden met de autochtone bevolking zoals 'Belg'.

Wanneer de identiteit van mensen niet alleen afhankelijk is van zelfdefinitie maar ook van de definitie of labeling door anderen, komt de factor 'macht' in het spel bij het construeren van een sociale identiteit. Bepaalde groepen en individuen bezitten meer macht dan anderen om groepen te definiëren. Dit speelt eveneens een rol bij de vorming van sociale identiteiten van ECM (Fleischmann & Phalet, 2011). Deze macht en politieke aspecten zijn immers vaak een struikelblok voor ECM om de nationale (Belgische) identiteit aan te nemen. Het benadrukken van een bepaalde gedeelde identiteit, zoals de Belgische identiteit, door de dominante groep in de samenleving kan voor ECM bedreigend overkomen (Fleischmann & Phalet, 2011; Ufkes, 2010). Ze kunnen het gevoel krijgen dat hun specifieke religieuze en etnische identiteiten niet gewaardeerd worden. Vlaamse politieke partijen plaatsen bovendien de Vlaamse en Belgische identiteit tegenover de Turkse en Marokkaanse en laten deze eerste twee samen vallen met typische kenmerken van de autochtone bevolking. Dit voelt aan als een dwang tot assimilatie (Fleischmann & Phalet, 2011).

De Belgische nationale identiteit blijkt dus geen toegankelijke identiteit voor ECM jongeren en bovendien lijkt ze niet in staat het 'wij vs. zij denken' te overstijgen. Dit laatste geldt evenzeer voor de minderheidsidentiteiten zoals 'Turk' of 'moslim' aangezien deze een scheidingslijn vormen met de etnische Belgen in de samenleving. Lokale identiteiten zoals de buurtidentiteit of de stadsidentiteit vormen mogelijk een alternatief als positieve overkoepelende identiteiten (Fleischmann & Phalet, 2011). Uit het onderzoek van Fleischmann en Phalet (2011) blijkt dat de stadsidentificatie in de 4

onderzochte steden (Antwerpen, Brussel, Amsterdam en Stockholm) hoger is dan de nationale identificatie maar lager dan de etnische identificatie van ECM. Lokale identiteiten zouden dus toegankelijker zijn dan nationale identiteiten (Fleischmann & Phalet, 2011).

In het 'common ingroup identity' model (Dovidio, Gaertner, & Saguy, 2009; Gaertner, Rust, Dovidio, Bachman, & Anastasio, 1994; Dovidio, Gaertner, & Kafati, 2000) ligt de nadruk expliciet op de vorming van een gemeenschappelijke sociale identiteit als gevolg van interetnisch contact. Door intens contact kan intergroepconflict verdwijnen en zullen groepen met aanvankelijk een verschillende sociale identiteit een gemeenschappelijke sociale identiteit creëren. Het 'wij vs. zij denken' wordt dus overstegen. Cognitieve processen die voor positieve gevoelens tegenover de initiële 'ingroup' leden zorgden, worden uitgebreid naar de vroegere 'outgroup' leden. Vooroordelen worden tenietgedaan en overeenkomsten worden benadrukt door de meer inclusieve gemeenschappelijke identiteit (Fleischmann & Phalet, 2011; Gaertner, Dovidio, & Bachman, 1996; Putnam, 2007). Putnam verwoordt het als volgt:

“Nevertheless, my hunch is that at the end we shall see that the challenge is best met not by making ‘them’ like ‘us’, but rather by creating a new, more capacious sense of ‘we’, a reconstruction of diversity that does not bleach out ethnic specificities, but creates overarching identities that ensure that those specificities do not trigger the allergic, ‘hunker down’ reaction.” (Putnam, 2007)

Ufkes (2012; 2010) deed onderzoek naar buurtidentiteit als een gemeenschappelijke identiteit voor bewoners met verschillende etnisch-culturele achtergronden. De onderzoeker constateerde dat mensen die zich meer met de buurt identificeerden inderdaad positievere ideeën hadden over de andere etnisch-culturele groepen in hun buurt. Dit is het geval wanneer mensen van verschillende etnisch-culturele groepen niet meer denken in 'zij' en 'wij' termen, maar dit geheel overstijgen door middel van een sociale identiteit die vasthangt aan de plaats waar al deze verschillende mensen samenwonen. Vanuit deze buurtidentiteit kan het vertrouwen en solidariteit tussen mensen groeien. Bij een buurtidentiteit is de macht om te construeren veel meer gelijk verdeeld. Groepen hebben zelf de macht in handen om hun buurtidentiteit te construeren. Die wordt hen niet van bovenaf opgelegd. Buurtidentiteit kan op die manier een goed alternatief zijn voor ECM jongeren die het moeilijk hebben zich te identificeren met de nationale identiteit (Fleischmann & Phalet, 2011; Ufkes, 2012).

Het is belangrijk dat er naast de overkoepelende identiteit, zoals een buurtidentiteit, ook respect is voor specifieke identiteiten, zoals het 'common ingroup identity' model en Putnam het stellen (Dovidio et al., 2009; Putnam, 2007). Het aannemen van een buurtidentiteit lijkt geen bedreiging te vormen voor de minderheidsidentiteiten van de ECM. Er wordt vastgesteld dat de afwezigheid van identiteitsdreiging bij ECM er toe leidt dat er sterke positieve verbanden zijn tussen de minderheidsidentiteiten en de overkoepelende identiteiten zoals stads- en buurtidentiteiten (Fleischmann & Phalet, 2011).

3. DOEL VAN HET ONDERZOEK

Uit het literatuuronderzoek leren we dat de binding met de buurt verschillende vormen kan aannemen. De binding kan namelijk emotioneel (buurthechting) of functioneel zijn (buurtafhankelijkheid) (Scannell & Gifford, 2010; Pretty et al., 2003). De buurtbinding kan ook leiden tot een buurtidentiteit waarbij de buurthechting en de buurtafhankelijkheid uiteraard een grote rol spelen. Deze buurtidentiteit kan de vorm aannemen van een sociale identiteit. Mensen kunnen zich verbonden voelen met de mensen uit de buurt en er kan zo een buurtgemeenschap ontstaan. Vanuit deze sociale relaties kunnen mensen zich met de buurt identificeren. Sociaal kapitaal en sociale netwerken blijken inderdaad van cruciaal belang bij het ontwikkelen van een buurtbinding (Putnam, 1995b; Scourfield et al., 2006)). De buurtidentiteit kan voor ECM jongeren een alternatief betekenen voor de moeilijk toegankelijke Belgische identiteit. Bovendien kan de buurtidentiteit de verbondenheid met andere etnische-culturele groepen bevorderen (Putnam, 2007; Fleischmann & Phalet, 2011; Ufkes, 2012).

Het doel van het kwalitatieve onderzoek, waarvan deze literatuurstudie de basis vormt, is om na te gaan welke plaats de buurt krijgt in het leven van de ECM jongeren in Gent en welke betekenis ze er aan geven. Op een verkennende manier wordt bestudeerd of de buurt überhaupt een rol speelt voor de jongeren. Nadien is het de bedoeling om te onderzoeken welke processen aan de basis liggen van deze eventuele verbondenheid. De focus hierbij ligt op de sociale processen, namelijk de sociale netwerken van de jongeren en het sociaal kapitaal in de buurt. We bekijken of de jongeren zich vooral emotioneel of functioneel binden en hoe deze vormen gecombineerd worden. Bovendien exploreren we het bestaan van een buurtidentiteit. We willen weten op welke manier jongeren zich identificeren met hun buurt en welke elementen hier een rol in spelen. Daarbij gaat ook aandacht uit naar de sociaaleconomische kenmerken van de wijk, de reputatie van de wijk en de levensgeschiedenis van de jongeren. Ten slotte willen we bekijken wat de gevolgen zijn van een eventuele buurtidentiteit. Zorgt de buurtidentiteit inderdaad voor het wegnemen van vooroordelen en heeft ze de potentie om een positieve, inclusieve buurtidentiteit te vormen voor ECM jongeren? Met al deze kennis en vragen in het achterhoofd trok ik naar de respondenten.

DEEL 4. METHODEN

In het tweede deel van deze masterproef worden de gehanteerde methoden van dit onderzoek besproken. We gaan dieper in op het kwalitatief onderzoek als een wetenschappelijke methode en zowel de onderzoekspopulatie en het steekproefkader, de interviews (materiaal en procedure) als de kwaliteit van het onderzoek nemen we onder de loep.

I. EEN KWALITATIEF ONDERZOEK

We trachtten de onderzoeksvraag door middel van een kwalitatief onderzoek te beantwoorden. Dit leek de meest geschikte wijze om de specifieke betekenis van de buurtbinding van jongeren te achterhalen. De processen die aan de grondslag van de verbondenheid met de buurt liggen, zijn immers erg complex en divers zodat ze, net als de verschillende uitdrukkingen van buurtbinding, moeilijk in een eenduidige variabele en gestandaardiseerde vragenlijst te gieten zijn. Meer bepaald werd gewerkt met wat door Mortelmans (2007) ‘de kwalitatieve survey’ genoemd wordt. Vooraleer we de dataverzameling aanvatten, werd er echter eerst een probleemstelling geformuleerd en een uitgebreide literatuurstudie ondernomen. Vanuit deze literatuurstudie herformuleerden we de onderzoeksvraag en selecteerden we respondenten. Er werd dus met een duidelijk vooropgesteld doel naar de respondenten getrokken. De kwalitatieve survey kan zowel diepte-interviews als focusgroepen omvatten. In dit onderzoek werd er in de eerste plaats voor focusgroepen gekozen, die werden aangevuld met enkele individuele diepte-interviews.

Focusgroepen zijn een kwalitatieve onderzoekstechniek waarbij een groep respondenten praat over een door de onderzoeker aangereikt onderwerp (Mortelmans, 2007). De keuze om in de eerste plaats gebruik te maken van focusgroepen is niet vanzelfsprekend. Diepte-interviews zouden het mogelijk maken om, zoals de term aangeeft, dieper te graven naar de belevenis van de respondent. Hier staat tegenover dat een grote motivatie en bereidheid van de respondent gevraagd wordt. Dit is nu net waar het schoentje wringt in dit onderzoek. Jongeren blijken niet steeds even bereid om op een uitnodiging voor een individueel interview in te gaan. Het organiseren van een focusgroep verlaagt de drempel aanzienlijk voor deze jongeren om over zichzelf te praten. Bovendien kunnen we via focusgroepen veel data op korte tijd verzamelen. Focusgroepen zijn echter ook interessant vanwege het groepsaspect. De interactie tussen de respondenten speelt een grote rol. Er kan een debat ontstaan en dit kan interessante inzichten opleveren. Met de groepsdynamiek moet weliswaar rekening gehouden worden bij de analyse (Mortelmans, 2007).

Sommige jongeren werden wel bereid bevonden een diepte-interview te laten afnemen. Een diepte-interview vindt plaats tussen de onderzoeker en één of twee respondenten (Mortelmans, 2007). Deze interviews komen makkelijker tot stand wanneer eerst een vertrouwensband wordt gecreëerd tussen de onderzoeker en respondent. Tijdens deze diepte-interviews kon er dieper ingegaan worden op bepaalde onderwerpen die reeds in de focusgroepen aan bod kwamen. Ze waren dan ook een enorme verrijking.

Er zijn verschillende redenen waarom een kwalitatief onderzoek hier het meest geschikt is. Zoals reeds eerder aangegeven, werd deze keuze gestuurd door de onderzoeksvraag. Bovendien is de

kwalitatieve survey interessant omdat het een cyclisch verloop toelaat (Mortelmans, 2007). De onderzoeker kan namelijk dataverzameling en data-analyse afwisselen. Na een eerste interviewronde kan een tussentijdse analyse plaatsvinden en de topiclijst specifiek bijgesteld worden.

Een andere reden waarom een kwalitatieve studie meer opportuun lijkt dan een kwantitatieve, heeft betrekking op het feit dat er nog maar weinig onderzoek gedaan is naar de buurtbinding van jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen. Kwalitatief onderzoek laat toe om explorerend te werk te gaan en om open te staan voor vernieuwende en onverwachte inzichten. Het zou kunnen dat bij ECM andere aspecten van de buurt een prominente rol krijgen dan bij niet-ECM. In een kwalitatieve studie kunnen onverwachte antwoorden en elementen makkelijker naar boven komen en kan er meer aandacht aan besteed worden dan in een kwantitatieve studie. Bovendien wordt met onverwachte elementen actief omgesprongen zodat ze een invloed hebben op het verdere verloop van de dataverzameling (Mortelmans, 2007).

De doelgroep van dit onderzoek, nl. jongeren tussen 16 en 24 van een etnisch-culturele minderheidsgroepen, is bovendien een moeilijk bereikbare groep. Wanneer gepolst werd bij organisaties om toegang te krijgen tot respondenten, bleek dat ze nogal weigerachtig stonden tegenover surveyonderzoek. Vele van de jongeren zijn niet makkelijk te motiveren om een zoveelste vragenlijst in te vullen. Wanneer men kwalitatief te werk gaat, kan de tijd genomen worden om de respondenten beter te leren kennen. Dit is belangrijk omdat respondenten zichzelf voor een stuk moeten bloot geven. Op sommige plaatsen gingen we meer dan één keer langs zodat er een minimale vertrouwensband kon ontstaan. Op die manier konden we de jongeren wel motiveren om een gesprek aan te gaan en voelden ze zich op hun gemak. Dit was nodig om tijdens de gesprekken te kunnen doorvragen naar de diepere betekenissen van hun ervaringen.

Door de kwalitatieve aanpak was er niet alleen de mogelijkheid om de respondenten maar ook de omgeving waar het gesprek gevoerd werd, beter te leren kennen. Dit gold zeker voor de gesprekken die we in de buurtwerkingen van vzw Jong hielden. Omdat we meerdere malen langskwamen hadden we ook goede gesprekken met de begeleiders. Zij vertelden ons zaken over de respondenten en over de buurt van het jeugdhuis die zeker interessant zijn voor deze studie. Bovendien kwamen we op die manier ook zelf een stukje rechtstreeks in contact met de buurt en het buurtleven.

Alles bij elkaar is het duidelijk dat een kwalitatieve aanpak van de onderzoeksvraag de meest geschikte is. We willen immers niet gewoon in kaart brengen in welke mate jongeren zich verbonden voelen met de buurt waar ze wonen, maar hopen vooral een beter inzicht te krijgen in de precieze betekenis en in de vormingsprocessen van buurtbinding. We willen met behulp van een kwalitatief onderzoek kunnen doordringen tot de leefwereld van de respondenten.

2. DE ONDERZOEKSPOPULATIE EN HET STEEKPROEFKADER

De onderzoekspopulatie werd reeds in de onderzoeksvraag vastgelegd maar wordt hier concreter omschreven. Dit onderzoek heeft betrekking op jongeren van etnisch-culturele minderheidsgroepen die woonachtig zijn in Gent. We richten ons concreet op mensen tussen de 15 en 25 jaar. Om te bepalen welke jongeren we als ECM opnemen in dit onderzoek baseren we ons op de definitie door 'Gent in cijfers' (Stad Gent, 2013). Op deze website zijn gegevens van Stad Gent en verschillende overheidsdiensten te vinden. ECM worden hier omschreven als alle personen van niet-Belgische nationaliteit,

ingeschreven in het bevolkingsregister met uitzondering van een aantal nationaliteiten¹ en alle personen van vreemde origine uit het bevolkingsregister, die de Belgische nationaliteit verkregen hebben na 01/01/1985, met uitzondering van dezelfde nationaliteiten als hierboven (Stad Gent, 2013).

In tegenstelling tot kwantitatief onderzoek is het doel van een kwalitatieve studie niet om antwoorden te geven die generaliseerbaar zijn voor een volledige populatie, maar wel om antwoorden te formuleren die generaliseerbaar zijn met betrekking tot theoretische vragen (Mortelmans, 2007). Om deze reden had een random steekproef weinig nut. Er werd daarentegen getracht een praktisch haalbare steekproef met zoveel mogelijk informatierijke cases te realiseren (Mortelmans, 2007). Dat de zoektocht naar respondenten niet vanzelfsprekend zou zijn, was snel duidelijk. Het dataverzamelingsproces voerde ik uit samen met een andere masterstudente sociologie, Barbara Valcke, die bijna volledig dezelfde onderzoeksdoelgroep op het oog had. Op deze manier vergrootten we de kans dat we beiden voldoende data zouden verzamelen. We werkten samen voor het contacteren van respondenten, het organiseren van focusgroepen en voor het uitvoeren ervan. Bovendien sloot het onderwerp van haar masterproef, de religieuze identiteit van jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen, aan bij het onderwerp van deze masterproef. De samenwerking verliep erg vlot en bleek een meerwaarde voor dit onderzoek.

De toegang tot respondenten werd via verschillende kanalen gezocht. Ten eerste namen we contact op met verschillende secundaire scholen in Gent. Het vermoeden dat de kans op slagen via deze weg eerder klein was, werd bevestigd. Secundaire scholen worden immers vaak overstelpt met vragen om mee te werken aan wetenschappelijk onderzoek. Slechts één school reageerde positief op onze vraag. Na overleg tussen Barbara, de Islamleerkracht en de directie van de secundaire school werden 4 focusgroepen georganiseerd tijdens de Islamlessen van de leerlingen. Na elk groepsgesprek werd ook gevraagd of de leerlingen geïnteresseerd waren in een individueel interview. Hoewel de leerlingen positief waren over het groepsgesprek, reageerden de meesten eerder weigerachtig op de vraag om nog eens af te spreken voor een individueel gesprek. Uiteindelijk werd via sms een afspraak gemaakt voor een diepte-interview met twee enthousiaste meisjes: Hacer en Klein Meisje.

Ten tweede namen we contact op met een vzw voor jeugdwelzijnswerk met deelwerkingen in verschillende buurten in de 19^e-eeuwse stadsgordel van Gent, het stadscentrum en Nieuw Gent. Via deze organisatie leek het mogelijk om in contact te komen met jongeren uit verschillende buurten in Gent. In november 2012 hadden we een goed gesprek met twee verantwoordelijken van de vzw. Zij stelden voor om een buurtwerking te volgen zodat we een band konden opbouwen met de jongeren en uiteindelijk focusgroepen zouden kunnen organiseren. Helaas ging dit niet door, omdat de vzw na deze eerste bijeenkomst niets meer van zich liet horen, ook niet na meerdere contactpogingen door de onderzoekers, wellicht door tijdsgebrek bij de verantwoordelijken van de vzw. Deze domper zorgde voor enige vertraging.

Uiteindelijk besloten we het over een andere boeg te gooien. Begin maart 2013 contacteerden we de begeleiders van de buurtwerking 'El Paso' in de buurt van het Rabot. De begeleiders waren meteen bereid ons te helpen. We gingen meerdere malen langs tijdens de jongerenwerking en konden één focusgroep organiseren. De begeleider reageerde positief op het gevoerde gesprek en stelde ons voor om ook langs te komen tijdens een jongerenwerking van buurthuis 'Dracuna' in de buurt van het Van Beverenplein. Bij Dracuna organiseerden we 1 focusgroep en 1 dubbelinterview.

¹ Deze nationaliteiten die een uitzondering vormen zijn alle lidstaten van de EU(15) en Monaco, Andorra, Japan, Noorwegen, Hong Kong, Zwitserland, Canada, San Marino, VSA, IJsland, Australië, Liechtenstein, Nieuw-Zeeland en Malta.

Omdat we voor heterogeniteit in onze steekproef wilden zorgen, gingen we ook langs bij vzw Habbekrats. Deze vzw is een vormingsdienst voor jongeren en heeft projecten in verschillende steden in Vlaanderen. In Gent houdt de vzw het ontmoetingscentrum 'De Fabriek' open, waar jongeren vrij binnen en buiten kunnen lopen en aan allerlei activiteiten deelnemen. Ook hier werden we met open armen ontvangen door de begeleiders en konden we meerdere keren terugkomen. In totaal organiseerden we in 'De Fabriek' 2 focusgroepen en 1 dubbelinterview. Hoewel de gesprekken voor mijn mede-onderzoekster Barbara niet allemaal even nuttig waren, omdat niet alle jongeren moslim waren, kon ik er wel bruikbare data verzamelen.

Ten slotte contacteerde ik een begeleidster van de buurtwerking in Nieuw Gent. Ook daar kon ik langs gaan en mocht ik een groepsgesprek organiseren, deze keer zonder Barbara. Helaas bleek dit weinig succesvol omdat er geen enkele jongere kwam opdagen in het jeugdhuis. Ik had wel een nuttig gesprek met de begeleiders over de buurt en de problemen met het jeugdhuis. Er werd beslist dat ik kon langsgaan in het jeugdhuis 'Keizerpand' in Ledeberg, waar ik 2 interviews kon afnemen. Er werden in totaal tijdens de duur van dit onderzoek 13 interviews afgenomen waarvan 9 focusgroepen, 3 dubbelinterviews en één individueel diepte-interview. In totaal namen ongeveer 45 respondenten deel aan dit onderzoek. Alle interviews bleken bruikbaar voor analyse en bevatten nuttige informatie.

In de zoektocht naar respondenten was er ook steeds oog voor de heterogeniteit van bepaalde onafhankelijke variabelen in de gehele steekproef, al bleek dit niet steeds even makkelijk. Een overzicht van de demografische kenmerken van de respondenten is terug te vinden in de bijlagen (bijlage 1). Ten eerste is er de heterogeniteit op het vlak van gender: er waren 11 meisjes op een totaal van 45 respondenten. Tijdens de focusgroepen op school was het merendeel van de respondenten vrouwelijk. De gesprekken die we in de jongerenorganisaties hadden, bestonden daarentegen enkel uit mannelijke respondenten. Een groter evenwicht tussen vrouwelijk en mannelijke respondenten zou correcter geweest zijn, maar bleek niet haalbaar. Met dit overwicht aan mannelijke respondenten moeten we bij het analyseren van de data rekening houden.

Ten tweede werd er ook heterogeniteit gezocht op het vlak van de etnische minderheidsgroep waartoe de jongeren behoorden. De jongeren in de focusgroepen op school en in El Paso waren hoofdzakelijk van Turkse en in mindere mate ook van Maghrebijnse afkomst. De respondenten van de gesprekken bij Dracuna hadden een zeer uiteenlopende origine. In 'De Fabriek' spraken we vooral met jongeren van Bulgaarse afkomst en in het Keizerpand hadden de jongeren allen Albanese roots. Alles bij elkaar bevat de steekproef 20 jongeren van Turkse, 7 van Marokkaanse en 13 van Oost-Europese afkomst (Albanië, Bulgarije en Roemenië). Jongeren van 8 verschillende etnische minderheidsgroep waren in dit onderzoek betrokken. De heterogeniteit was belangrijk omdat de etnische minderheidsgroep waartoe jongeren behoren een rol zou kunnen spelen bij de vorming van buurtbinding.

Ten slotte werd ook heterogeniteit beoogd op het vlak van de buurten waar de jongeren woonachtig waren. De jongeren in de focusgroepen op school woonden in vele verschillende buurten, met een meerderheid (5) in de Brugse Poort. We organiseerden focusgroepen in de buurtwerkingen van het Rabot, het Van Beverenplein en Ledeberg. De jongeren die we ontmoetten bij vzw Habbekrats zijn woonachtig in verschillende buurten in de 19^e-eeuwse stadsgordel. Tegelijk is het interessant om een zekere homogeniteit of gemeenschappelijkheid te behouden binnen de focusgroepen met betrekking tot de buurt waar de jongeren wonen. Hier slaagden we in bij de focusgroepen tijdens de buurtwerkingen van vzw Jong. Deze bestonden uit jongeren die in de buurt van het jeugdhuis woonden en elkaar goed kenden. Zo kan het vormingsproces van buurtbinding specifiek voor een bepaalde buurt zoals het Van Beverenplein scherp in beeld gebracht worden (Mortelmans, 2007). Hoewel er gestreefd werd om een zo goed mogelijke steekproef te bereiken, werden we duidelijk met enkele beperkingen geconfronteerd. Deze zullen later nog besproken worden.

3. DE INTERVIEWS: MATERIAAL EN PROCEDURE

Een eerste deel van de interviews betreft de focusgroepen op school. Deze interviews vonden telkens in een klaslokaal plaats en duurden ongeveer één lesuur of 50 min. Ze verliepen zeer rustig en ordelijk vanwege de schoolcontext. Deze eerste reeks interviews werd aan een tussentijdse analyse onderworpen. Daaruit bleek dat een aantal elementen steeds weer op de voorgrond werden gebracht door de respondenten. Daarom werd de topiclijst voor de volgende interviews aangepast. Bepaalde topics werden weg gelaten omdat ze geen interessante antwoorden opleverden en andere werden toegevoegd. Nadien volgde een dubbelinterview met Klein Meisje en Hacer, 2 leerlingen uit de school. Dit interview was een zeer aangenaam gesprek en duurde 2 uur. Het interview vond plaats op het kot van de onderzoeker, omdat dit gelegen was in de onmiddellijke nabijheid van de school van de meisjes.

Vervolgens werden focusgroepen georganiseerd tijdens de werkingen van de jeugdhuizen en ontmoetingsplaatsen El Paso, Dracuna en De Fabriek. De gesprekken in De Fabriek verliepen niet steeds even vlot. Een belangrijke reden hiervoor is dat de meeste jongeren in de focusgroepen van Bulgaarse afkomst waren en sommigen niet goed Nederlands spraken. Soms verstonden ze de vraag niet helemaal, vaak antwoordden ze in korte zinnen en was er vertaling nodig. Bovendien was er in De Fabriek geen rustige plaats waar we ongestoord konden praten. Nadien werd opnieuw een grondige tussentijdse analyse gedaan op het verzamelde materiaal. De topiclijst werd voor de volgende interviews nog eens bijgestuurd en bovendien veranderde het wegvallen van de mede-onderzoeker ook het één en ander aan de structuur van het interview. Er volgden nog 2 diepte-interviews in het jeugdhuis Keizerpand in Ledeborg. Het feit dat ik het interview deze keer alleen afnam, zorgde er voor dat ik nog meer tijd had om dieper in te gaan op bepaalde onderwerpen. Hierna volgde de definitieve analyse van het materiaal.

Alle 13 interviews waren semigestructureerd (Mortelmans, 2007). Dit wil zeggen dat op voorhand een topiclijst werd opgesteld waarop het verloop van het interview gebaseerd was. De topiclijst die voor de laatste interviews gebruikt werd, is te vinden in de bijlagen (bijlage 2). Grosso modo kende elk interview dan ook een gelijkaardig verloop. Beide onderzoekers sprongen echter wel flexibel om met het op voorhand bepaalde verloop. Afhankelijk van de omstandigheden en de antwoorden van de respondenten werd de structuur van het interview gewijzigd.

Kennismaking en uitleg

Voor het interview echt begon en de recorder werd aangezet, maakten we een losse babbel zodat de respondenten en interviewers elkaar leerden kennen. In de jongerenwerking El Paso speelden de onderzoekers bijvoorbeeld enkele spelletjes kicker of Uno met de jongeren. Zo zat de sfeer er meteen goed in. Daarna volgde de uitleg over het doel van het onderzoek en het interview. De respondenten werden op hun rechten gewezen en anonimiteit werd verzekerd. Bovendien werd hun toestemming gevraagd om het interview op te nemen. Dit bleek nooit een probleem.

Invullen drop-off

Daarna werd gevraagd aan de respondenten om een drop-off in te vullen. Deze korte vragenlijst peilde naar demografische kenmerken zoals leeftijd, woon- en geboorteplaats, nationaliteit en geboorteplaats van de ouders. Deze drop-off is terug te vinden in de bijlagen (bijlage 3). De respondenten konden ook

zelf een bijnaam kiezen die zou gebruikt worden tijdens het onderzoek. Indien ze dit niet deden, koos de onderzoeker zelf een bijnaam. Met behulp van de verzamelde drop-offs konden we ook een goed overzicht behouden over alle respondenten.

Openingsvraag

Om het gesprek op gang te brengen kreeg elke respondent een pakje kaartjes met daarop verschillende sociale identiteiten zoals ‘Belg’, ‘Gentenaar’, ‘Moslim’, ‘Turks’, ‘Vlaming’ en ook ‘de buurt’. De jongeren kregen de opdracht om de kaartjes te rangschikken naargelang het persoonlijk belang of naargelang wat hij/zij zich ‘het meeste voelt’. Ze kregen ook de mogelijkheid om blanco kaartjes in te vullen. Daarna werd er over de rangschikking gepraat en gediscussieerd. Deze openingsvraag bleek zowel voor mijzelf als voor Barbara interessant materiaal op te leveren. Het groepsgebeuren gaf deze opdracht een andere dimensie, met zowel voor- als nadelen. Enerzijds leverde het groepsgebeuren interessante discussies op, anderzijds lieten sommige jongeren zich duidelijk beïnvloeden door anderen bij het bepalen van hun belangrijkste identiteit. Hiermee dient dan ook rekening gehouden te worden.

Topiclijst

Het vervolg van het interview gebeurde in twee delen. Eerst stelde ikzelf de vragen passend bij mijn topiclijst, daarna werkte Barbara haar topiclijst af. Beide topiclijsten waren echter wel op voorhand aan elkaar aangepast. Aan deze volgorde hielden we steeds vast. Eerst stelde ik enkele inleidende vragen over de woonplaats van de respondenten. Daarna volgden enkele vragen over het verleden in en de herinneringen aan de buurt. Een volgend topic peilde naar de gevoelens van de respondenten tegenover de buurt waar ze woonden. Zowel positieve als negatieve elementen kwamen hierbij aan bod. Tevens werd ook gevraagd naar hun mening over andere buurten. Het volgende topic betrof het sociale leven van de respondenten zowel in als buiten de buurt. Vervolgens kwam de sfeer en sociaal-demografische samenstelling van de buurt aan bod. Daarna werd gepeild naar de activiteiten van de jongeren in hun buurt en eventueel in de jongerenwerkingen van de vzw’s. Tot slot werden nog vragen gesteld over hun toekomst en, als dit nog niet gebeurd was in het begin van het interview, ook over hun affiniteit met de stad Gent.

Afsluiten van het gesprek

Nadat alle topics van zowel Barbara als mezelf overlopen waren, werd nog gevraagd aan de respondenten of ze zelf iets wilden toevoegen en of ze het een aangenaam gesprek vonden. Daarna werden alle respondenten uitdrukkelijk bedankt en was er vaak nog een afsluitend praatje over meer triviale zaken.

Alle interviews werden opgenomen met een audiorecorder en nadien getranscribeerd. Vervolgens werden alle verzamelde data systematisch gecodeerd en grondig geanalyseerd met behulp van het computerprogramma NVivo. Hierbij moet rekening gehouden worden met de invloed die de onderzoeker door zijn aanwezigheid op het gesprek heeft (Mortelmans, 2007). De respondenten kunnen sociaal wenselijk gedrag vertonen en hun antwoorden aanpassen aan de verwachtingen van de onderzoeker. Anders moet de onderzoeker zich bewust zijn van het feit dat ook hij onderhevig is aan bepaalde vormen van subjectiviteit, zowel tijdens de gesprekken als tijdens het analyseren van de data. Daarom is het belangrijk de data op een zo systematisch mogelijke wijze te analyseren (Mortelmans, 2007).

DEEL 5. ONDERZOEKSRESULTATEN

In dit deel zullen de verzamelde data geanalyseerd worden met het oog op de onderzoeksvragen en met behulp van het theoretisch kader. Via dit onderzoek willen we te weten komen welke plaats de buurt inneemt in het leven van jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen in Gent. We zoeken daarbij ook een antwoord op de vraag hoe een verbondenheid met de buurt geconstrueerd wordt en hoe deze kan leiden tot een buurtidentiteit. We focussen hierbij in de eerste plaats op sociale factoren die aan de grondslag liggen van deze binding.

I. DE VORMING VAN BUURTBINDING: EEN SOCIALISATIEPROCES

Centraal in dit eerste deel staat de plaats die de buurt innam in het leven van de jongeren tijdens hun hele jeugd en hoe dit al dan niet vorm geeft aan een buurtbinding. Spontaan gaven de respondenten aan dat de betekenis van de buurt zijn roots heeft in hun kindertijd. De respondenten, die zich verbonden voelen met de buurt, geven aan dat ze er belang aan hechten “*omdat ze er opgegroeid zijn*”. Ze zien hun buurt als een deel van hun afkomst omdat ze er hun kindertijd hebben doorgebracht. Zo geven respondenten impliciet en sommigen ook expliciet aan dat de buurt een deel van hun ‘zijn’ uitmaakt, omdat ze er zoveel tijd hebben doorgebracht. Dit impliceert tevens dat het voor jongeren die hun kindertijd in een andere buurt hebben doorgebracht moeilijker is om een hechte verbondenheid te voelen met de huidige woonplaats. Bij zulke respondenten lijkt er wel nog steeds een band te bestaan met de buurt waar ze zijn opgegroeid. Het is duidelijk uit alle interviews dat de het leven in de buurt tijdens de jeugd cruciaal is voor de vorming van buurtbinding.

Tony: “Ik ben hier geboren. Ik ben hier opgegroeid, hier aant Rabot. Ik kom van hier. Ik kwam hier om te spelen als ik kleiner was.”

[Tony, man, 16 jaar, Rabot]

Voor sommige jongeren was de buurt in hun kindertijd de belangrijkste leefwereld. Dit is echter niet voor alle jongeren het geval. Bepaalde respondenten konden gedetailleerde herinneringen ophalen over hun kindertijd in de buurt. Bij diegenen die niet zo veel tijd in hun buurt doorbrachten, was dat daarentegen veel minder het geval. Jongeren met een sterke binding waren in hun jeugd erg actief in de buurt. Daarenboven vertellen deze respondenten dat ze vaak buiten speelden op openbare plaatsen in de buurt: op straat, in het park, op pleintjes etc. Dit type kinderen noemt Karsten (2001) de ‘pleiners’. Een duidelijk voorbeeld hiervan zijn Momo en zijn vrienden die aan het Van Beverenplein wonen en in hun kindertijd dagelijks op de voetbalvelden van het sportcomplex ‘Dracuna’ voetbalden.

Momo: “We kwamen hier elke dag, hier op het plein. Elke dag waren wij hier bijna aan het spelen, buiten. Zeker in de vakantie, dat was een dagdagelijkse bezigheid.”
[Momo, man, 21 jaar, Van Beverenplein]

Zelden geven de ‘pleiners’ in dit onderzoek aan dat ze in hun kindertijd de buurt verlieten tijdens hun vrije tijd. De jongeren gingen niet naar clubs en verenigingen of begeleide activiteiten ver van huis. Wel maakten ze gebruik van georganiseerde werkingen in de buurt, waarvan vele in Gent georganiseerd worden door vzw Jong. De sociaaleconomische en/of etnische achtergrond van de kinderen hebben een invloed op de vrije tijdsbesteding van kinderen (Karsten et al., 2001). Volgens Karsten (2001) zijn het immers vooral (blanke) kinderen uit de middenklasse die aan begeleide activiteiten buiten de buurt deelnemen, terwijl armere kinderen eerder spontaan spelen op de openbare plaatsen in buurt. In deze data lijkt het patroon van ‘de pleiners’ een belangrijke factor om op latere leeftijd tot buurtbinding te komen. De meeste van deze jongeren die aangeven dat ze actief waren in de buurt, worden gekenmerkt door een sterke verbondenheid met die buurt.

Andere respondenten speelden in hun jeugd veel minder buiten in de buurt. Dit is het type kinderen dat Karstens (2001) de ‘binnenkinderen’ noemt. Deze jongeren hadden minder herinneringen aan het buiten spelen in de buurt en vertelden dat ze vaker binnen vertoefden. Ze hebben duidelijk een minder sterke band met de buurt. Een voorbeeld hiervan is Hacer, die zegt: *“Ik speelde altijd binnen, thuis.”* In het geval van Hacer is het binnenblijven geen positieve keuze. Hacer geeft aan dat ze van haar ouders niet veel buiten mocht, omdat dat in hun ogen te gevaarlijk was. Hacer kwam op die manier minder in aanraking met de buurt en het buurtleven en heeft er bijgevolg op late leeftijd geen hechte band mee. Alhoewel nog enkele andere respondenten aan dit type beantwoorden, komen deze toch minder voor in het onderzoek dan de ‘pleiners’.

Hoe kinderen hun vrije tijd besteden, heeft eveneens gevolgen voor de vriendschappen en het bredere sociale netwerk dat ze ontwikkelen. Tijdens het spelen op de pleinen en in de parken maken ze kennis met het buurtleven. Sommige jongeren geven bijvoorbeeld aan dat ze elkaar kennen *“van op de straat”* of *“van hier in de buurt”*. Dit soort vriendschappen noemen we ‘buurtgebonden vriendschappen’. Bovendien maken de kinderen en jongeren niet alleen kennis met leeftijdsgenoten, ze komen er ook in aanraking met ouders en volwassen uit de buurt. Ze maken er met andere woorden kennis met de buurtgemeenschap. Opdat deze buurtgebonden vriendschappen zouden blijven bestaan, is het belangrijk dat jongeren actief blijven in de buurt. Andere jongeren in dit onderzoek, met een beperkter buurtleven hebben meer schoolgebonden vriendschappen en/of vrienden uit andere delen van de stad die ze via via leerden kennen.

Zoals eerder gesteld, vertellen de respondenten dat het opgroeien in de buurt er voor zorgt dat ze zich verbonden voelen met de buurt. Een voorwaarde hierbij lijkt te zijn dat ze ook effectief actief zijn in de buurt, zodat ze een sociaal netwerk kunnen ontwikkelen. Uit de gesprekken met de jongeren constateerde ik dat hierbij het mechanisme van socialisatie door de buurt van groot belang is. Sommige respondenten geven zelf aan dat het feit dat mensen een belangrijk deel van hun jeugd in de buurt doorbrengen een invloed kan hebben op het gedrag van deze mensen. Dan hebben ze het meestal niet over hun eigen gedrag. Andere respondenten stellen het niet zo expliciet, maar ook bij hen lijkt alles erop te wijzen dat de buurt een socialiserende invloed heeft (gehad) op hun gedrag en op wie ze zijn. Dit proces verloopt in de eerste plaats via het buurtgebonden sociale netwerk van de respondenten.

Sikini: “Ik ken ook veel mensen, van mijn vroegere vriendengroep, waar dat ik vroeger mee bevriend was, die nu allemaal zo.. kweenie... begonnen zijn aan drugs, drugs dealen en al van die praktijken. Die al binnen gezeten hebben, die nu nog binnen zitten. Dus das allemaal...”

[...]

Sikini: “Natuurlijk want in de buurt, bijna niemand werkt, en ge ziet al die mensen met van die dikke wagens, mooie meisjes, dit dat. Ze werken niet.”

[Sikini, man, 19 jaar, Brugse Poort]

Deze jongeren beschouwen de buurt als een opvoedingsdomein dat socialiserend inwerkt op het gedrag van mensen. Andere studies stellen dat de buurt inderdaad een socialiserend opvoedingsdomein is (Leventhal, 2000; Brooks Gunn, 1993). Dit wordt hier in de Gentse context bevestigd. Het is frappant dat deze jongeren zich daar zelf zo bewust van zijn. In het voorbeeld van Sikini en zijn vrienden is er sprake van socialisatie in negatieve zin. Sikini vertelt samen met een vriend, waarmee hij opgroeide in de Brugse Poort, hoe de buurtomgeving ervoor zorgde dat sommige jongeren op het slechte pad kwamen. De andere buurtbewoners die prominent aanwezig zijn in de buurt dienen volgens hen als rolmodellen. Kinderen zien ouderen uit hun buurt stelen en komen op een latere leeftijd in aanraking met drugs. De respondenten stellen dat de kinderen en jongeren in de buurt bepaald crimineel gedrag aangeleerd krijgen. Ook de invloed van vrienden in de buurt zou sterk zijn. De jongeren hebben vaak hechte buurtgebonden vriendschappen en dus oefent het gedrag van deze vrienden een sterke invloed uit op de jongeren. Stef stelt wel heel expliciet dat de buurt waar hij opgroeide een invloed heeft gehad op wie hij is en hoe hij zich gedraagt. Ook al woont Stef nu al 4 jaar in Ledeberg, omdat hij opgroeide in de Brugse Poort, is hij de jongen die hij nu is. Nu hij in Ledeberg woont, is hij geen crimineel meer maar hij is en blijft “*geen lieve jongen*”.

Rachel: “Hoe denk je dat je leven er anders zou hebben uit gezien als ge ergens anders was opgegroeid?”

Stef: “Tuurlijk, moest ik in een andere buurt gewoond hebben, bijvoorbeeld niet in de Brugse Poort, dan was ik een lieve jongen geworden.”

Rachel: “Ist waar, das door de Brugse Poort?”

Stef: “Ja een beetje. Vroeger was ik een crimineel.”

Rachel: “Hoe komt dat da met de Brugse Poort te maken heeft?”

Stef: “Omdat de Brugse Poort een arme wijk is en in een arme wijk, kunde nie veel doen. En als ge geen geld hebt gade gaan stelen.”

[Stef, man, 18 jaar, Ledeberg]

In de hierboven beschreven gevallen, gaat het steeds over jongeren in de socialiserende invloed van de Brugse Poort. De Brugse Poort is een buurt met een heel slechte reputatie bij de respondenten. We kunnen dus vermoeden dat de respondenten de negatieve stereotypen ook op zichzelf en hun vrienden toepassen en daardoor de invloed van de buurt overdrijven. Anderzijds is een deel van de verklaring mogelijks te vinden in de sociaaleconomische status (SES) van de jongeren die ‘crimineel’ gedrag vertonen. Dit lijkt niet de enige verklaring te zijn. Ook andere jongeren zoals Stef geraken op het slechte pad door de buurtomgeving en hij vertelt dat zijn gedrag veranderde nadat hij in Ledeberg ging wonen.

Ook Jonas vertelt hoe het opgroeien in de Sleepstraat een vechtersbaasje van hem gemaakt heeft. Dat is veranderd sinds hij in een ander buurt, Malem, woont. Zo ziet hij ook duidelijke verschillen tussen zichzelf en zijn oudere broer enerzijds die hun jeugd in de Sleepstraat doorbrachten en zijn jonger broertje anderzijds. Hij vertelt hoe zijn grote broer en hij veel assertiever zijn dan hun kleine broer. Zij zijn namelijk opgegroeid op de pleinen en straten rond de Sleepstraat. Daar leerden ze hun mannetje te staan. De jongste broer, die opgegroeide in Malem, kende een veel minder actief buurtleven en is veel meer verlegen dan zijn oudere broers.

Men zou kunnen vermoeden dat enkel de SES en de etnisch-culturele samenstelling van de buurt ervoor zorgen dat er een negatieve invloed is van de buurt. Zowel de Brugse Poort als de buurt rond de Sleepstraat behoren immers tot de meest arme en etnisch gemengde buurten van Gent (Stad Gent, 2013; Verhaeghe et al., 2012). Zo eenvoudig lijkt het echter niet te zijn. Ook Ledeberg, het Van Beverenplein en Malem zijn arme buurten met een hoge concentratie aan etnisch-culturele minderheden. In deze buurten is er volgens de jongeren wel een duidelijke socialiserende invloed, maar niet in negatieve zin. Zo vertellen de jongens van het Van Beverenplein dat bepaald gedrag vereist is om “geaccepteerd” te worden in de buurt. De jongeren leren sociaal gedrag aan dat voldoet aan de verwachtingen van de buurtgemeenschap. De buurtgemeenschap heeft dus een socialiserende invloed op de jongeren. In sommige arme en etnische gemengde buurten blijkt dit een negatieve invloed te zijn, maar dit hoeft niet. Deze socialisatie kan er toe leiden dat mensen een sociale identiteit aannemen die gerelateerd is met de buurt. Ze gedragen zich immers conform de normen en waarden van de buurtgemeenschap. Zo wordt een binding met de buurt gevormd.

*Musa: “Als ge zo thuis zijt en zo maar om de drie dagen buiten komt en ge kent hier maar één iemand, gaat ge hier nooit geaccepteerd worden.
[..] Awel da hangt af van u gedrag eigenlijk. Als ge respect toont, krijgt ge respect terug.”*

[Musa, man, 16 jaar, Van Beverenplein]

De verschillen tussen de buurten in de manier waarop ze jongeren socialiseren heeft mogelijks te maken met de sociale cohesie en sociale netwerken in de buurt. De buurtgemeenschap bepaalt hoe jongeren gesocialiseerd worden.

2. HET SOCIALE NETWERK: EEN BUURTGEMEENSCHAP

Zoals we vanuit de theorie reeds vermoedden, speelt het sociale netwerk van jongeren inderdaad een belangrijke rol in de vorming van buurtbinding en in de socialisatie door de buurt. De jongeren met een sterke binding gaven zelf spontaan aan dat het contact met mensen in de buurt belangrijk was. Op de vraag waarom ze graag in de buurt woonden, antwoordden vele jongeren vaak dat ze er nu eenmaal veel mensen kennen en veel vrienden hebben. Jongeren die als kind veel in de buurt speelden, hebben een buurtgebonden sociaal netwerk rond zich gevormd. Daardoor zijn ze er ook op latere leeftijd nog actief. Door het actieve leven in de buurt tijdens de kindertijd worden jongeren met andere woorden een deel van de buurtgemeenschap. Dat dit kan leiden tot een sociale identiteit werd reeds in de theorie besproken.

Door vele respondenten worden de ‘strong ties’ in de buurt benadrukt (Granovetter, 1973). Wanneer hen gevraagd wordt wat ze zouden missen indien ze verhuisden naar een andere buurt, antwoordden ze vaak met “*mijn vrienden natuurlijk*”. Zoals reeds eerder aangegeven, onderscheiden we buurtgebonden en schoolgebonden vrienden. De jongeren geven aan dat in de buurt heel hechte vriendschappen kunnen ontstaan. Deze vrienden zijn voor veel jongeren een essentieel deel van hun verbondenheid met de buurt. Bij de jongeren met een sterke binding met de buurt werd vaak duidelijk dat hun échte vrienden uit de buurt kwamen. Jongeren die zich goed voelen in de buurt, trekken vaak op met een vaste vriendengroep. Rambo uit de Sleepstraat, is hier een extreem voorbeeld van. Hij vormt samen met zijn vrienden zelfs ‘een bende’ waarmee hij stevast afspreekt om rond te hangen en te blowen. Bij veel jongeren met een minder sterke buurtbinding waren schoolgebonden vrienden belangrijker.

Musa: “Ik heb hier familie ja. Maar ja familie, pff, vanaf da ge hier u vrienden hebt, zijn da ook eigenlijk broers voor u. Ze helpen u bij elk probleem, vanaf dak problemen heb, kan ik daar bij gaan.”

[Musa, man, 16 jaar, Van Beverenplein]

Rachel: “Als ge zou verhuizen naar ergens anders in Gent, wat zou je missen in de buurt waar dat je woont?”

Rambo: “Mijn vrienden, alleen da.”

[Rambo, man, 18 jaar, Sleepstraat]

Niet alleen de sterke banden blijken belangrijk te zijn voor de verbondenheid met de buurt. Minder hechte banden, of ‘weak ties’ blijken evenzeer essentieel (Granovetter, 1973). De respondenten vertellen dat ze het belangrijk vinden om goed contact te hebben met de burens. Bovendien zijn er slechts enkelen die aangeven nauwelijks of geen goed contact te hebben met de burens. Er zijn duidelijke verschillen te merken in de mate waarin jongeren contact hebben met hun burens. Bij sommige blijft het bij “*gewoon vriendelijk knikken*” en af en toe eens hulp vragen. Een voorbeeld hiervan is Selin, die in de Brugse Poort woont. Selin heeft bovendien geen vrienden in de buurt, omdat ze als kind meestal binnen speelde. Dit zorgt er voor dat ze Selin zich niet verbonden voelt met haar buurt, de Brugse Poort.

Anderen respondenten hebben nauwer contact met de burens, maken vaak een praatje en gaan er regelmatig langs. Voor hen zijn de burens een belangrijke factor waardoor ze het buurtleven aangenaam vinden. Op de vraag wat ze zouden missen indien ze zouden verhuizen, antwoordden ze vaak dat ze de mensen en de goede sfeer zouden missen. De respondenten vinden het belangrijk dat ze de mensen in hun omgeving kennen. Het is leuk om langs te gaan bij de bakker en de slager en een praatje te kunnen maken. Dat geeft een gevoel van samenhang. Klein Meisje heeft niet echt een hechte vriendengroep in de buurt, maar ze heeft heel goed contact met de burens en vele mensen in de buurt. Dit zorgt er voor dat ze zich thuis voelt en nergens anders zou willen wonen.

Klein meisje: “Ik ben bang dat het dan andere burens zouden zijn die niet... [..]En ik heb zo iets van: ‘Grrr stel nu, gebt zo burens da gij zo niet kent, zo doods’. En die lachen zelf ne keer niet hé, die studenten, als ik zo ne keer passeer. Terwijl mijn buurman, als hij mij ziet.. en dan steekt hij echt over en zo. Soms heb ‘k zo iets van ‘k wil naar huis, ‘k ben moe’, weet wel, en dan blijft hij zo praten. Maar toch liever dat dan niet eens een glimlach of niets.”

[Klein Meisje, vrouw, 17 jaar, Sint-Amandsberg]

Verschillende respondenten geven aan deel uit te maken van een bredere buurtgemeenschap. In deze gemeenschap kent iedereen iedereen en is men bereid elkaar te helpen. Het mag niet verbazen dat het ook deze jongeren zijn die erg actief zijn in de buurt. Tony bijvoorbeeld, een jongen die reeds zijn hele leven in de Wondelgemstraat aan het Rabot woont, maakt deel uit van zo'n brede buurtgemeenschap, net als de jongeren uit beide focusgroepen aan het Van Beverenplein. Musa haalt zelfs expliciet aan dat je moet 'opgenomen' worden in de gemeenschap door een bepaald sociaal gedrag te vertonen. Je moet actief zijn in de buurt, vriendelijk zijn en respect tonen tegenover de anderen van de gemeenschap. Het is belangrijk dat je wat over hebt voor de buurt, dat je je actief in zet. Die buurtgemeenschap omvat zowel jong als oud. Het is een opmerkelijk feit dat hier wel degelijk sprake is van een hechte gemeenschap en het behoren tot de gemeenschap niet onvoorwaardelijk is.

Musa: "Aleja ge moet kunnen bewijzen da ge hier vriendelijk zijt, ge moet respect tonen. [...]maar als ge hier wordt opgenomen, is iedereen vriendelijk tegen u."

[Musa, man, 16 jaar, Van Beverenplein]

Tony: Ja, Ik ken hier iedereen, van klein tot groot. Als ik de mensen zie, dan groeten ze mij. Ik groet ze terug. Ik doe hier veel in de wijk.

[Tony, man, 16 jaar, Rabot]

Momo: "De vreemdelingen onder elkaar kent de buurt bijna volledig elkaar."

[...]

Chadi: "Jawel, zelfs oudere en jongere gasten komen overeen. Als ge als jonge gast een oudere tegenkomt, zegt die "goeiendag" en zo, dus het is niet dat er zo euhm..."

[Momo en Chadi, man, 21 jaar, Van Beverenplein]

Sommige andere respondenten waren nog maar recentelijk verhuisd en gaven aan dat ze de gemeenschap in hun vorige buurt missen. Een buurtgebonden sociaal netwerk was grotendeels afwezig bij deze jongeren die nog maar recentelijk verhuisd waren. Dit toont ook aan dat je niet zomaar tot een gemeenschap behoort, maar dat er heel wat tijd en moeite voor nodig is.

Dunya: "Ja kweet nie. Ik ben de buurt nog nie zo gewoon na een jaar, maar in mijn vorige buurt waren de burenen zo veel meer gehecht met mekaar."

[Dunya, vrouw, 17 jaar, Dampoort]

Opvallend hier is vooral dat alle respondenten die uit de buurt aan het Van Beverenplein komen (zowel uit de focusgroepen op school als deze bij Dracuna) spreken van een hechte buurtgemeenschap. Ondanks het feit dat deze buurt ook als een arme buurt bestempeld wordt, hoeft dit duidelijk niet samen te gaan met een gebrek aan sociaal kapitaal. Tegelijk zijn het ook deze jongeren die een positieve socialisatie van de buurt ervaren, zoals in het vorige deel beschreven werd. Ons vermoeden dat het sociaal kapitaal in de buurt een invloed heeft op de wijze van socialisatie wordt hier bekrachtigd.

Er is ook een verband te leggen tussen de etnisch-culturele groepen en de sociale netwerken in de buurt. Enkele respondenten die in het verleden vanuit een etnisch gemengde buurt in de Gentse 19^e-eeuwse stadsgordel naar de witte buurten in de 20^e-eeuwse gordel rond Gent verhuisden, geven aan hoe ze het (vooral in het begin) moeilijk hadden met het weinige sociale contact en het gebrek aan een buurtgemeenschap. Ze wijten dit aan culturele verschillen tussen ECM en niet-ECM. Ze ondervinden dat ECM

veel meer buiten komen in de buurt, terwijl niet-ECM zich vaker ‘opsluiten’ in hun huis. Goed contact onderhouden met je burens is een belangrijk element in de cultuur en/of religie van de jongeren, zo geven ze zelf aan.

Hacer: “Bij ons is het ook belangrijk om zo relaties op te bouwen en zo.”

Klein meisje: “Ja, in onze godsdienst. De buur van onze profeet was een Jood he, en die smeed altijd vuilnis voor de deur van onze profeet. En toen die Jood eens ziek was, heeft ie hem soep gebracht hé.”

[Hacer en Klein Meisje, vrouw, 18 en 17 jaar, Brugse Poort en Sint-Amandsberg]

Toch menen de respondenten behoorlijk veel contact te hebben met etnische Belgen. Dit is het geval voor veel respondenten met een sterke buurtbinding. Klein Meisje en Hum bijvoorbeeld hebben zeer goede contacten met hun niet-ECM burens. In een buurt, zoals het Van Beverenplein, met een hechte gemeenschap zijn ook de etnische Belgen actief binnen de gemeenschap, echter volgens de respondenten, in mindere mate dan de ECM. Dit is mogelijk een verkeerde perceptie van de jongeren. Ze geven aan dat vooral ECM tot de buurtgemeenschap behoren. *“De vreemdelingen kennen elkaar allemaal.”* De kans is groot dat er binnen één buurt verschillende gemeenschappen zijn, die elkaar overlappen. Zo zouden de etnische Belgen en bepaalde ECM apart een gemeenschap kunnen vormen. Dit vermindert het interetnisch contact in de buurt. Om hierover uitspraken te kunnen doen, zouden we ook niet-ECM moeten betrekken bij dit onderzoek en dit is hier helaas niet het geval. We kunnen in elk geval concluderen dat de buurtgemeenschap een belangrijke rol speelt in de vorming van een verbondenheid met de buurt en in de socialisatie van de inwoners van de buurt.

Musti: “Mijn buurt dat is zo’n rustige buurt, weet wel. [...]Maar later zou ik wel ergens anders, ergens in de stad of zo willen wonen. Een drukker plek waar je meer contact kan leggen en al. [...] Ik heb daar ook geen vrienden en ik woon daar al lang hé. Al zes jaar of zo. Maar ik heb nog nooit iemand, alé een paar mensen, buiten zien babbelen of zo, jongeren dan hé. Dat is echt zo.”

[Musti, man, 18 jaar, Wondelgem]

3. BUURTAFHANKELIJKHEID – ACTIEF IN DE BUURT

Uit dit onderzoek blijkt dat het actieve sociale gedrag in de buurt inderdaad een rol speelt in de vorming van buurtbinding. Tegelijk is het ook een manier waarop de binding met de buurt tot uiting komt. Jongeren die zich verbonden voelen met de buurt, zijn ook actief aanwezig in het openbare leven in de buurt. Dit gebeurt op verschillende wijzen en in verschillende mate. Jongeren die deel uit maken van een buurtgemeenschap (zoals hier boven beschreven) geven aan een belangrijk deel van hun vrije tijd door te brengen op openbare plaatsen in de buurt. Er is wel duidelijk een verschil tussen jongens en meisjes in de mate van buurtafhankelijkheid.

Over het algemeen lijken meisjes minder actief in de buurt dan jongens. Er is geen enkel meisje dat aangeeft dat ze veel rondhangt in de parken en op de pleinen. Klein Meisje bijvoorbeeld, vindt het contact met haar burens wel heel belangrijk, maar gaat meestal bij hen thuis op bezoek. Ze hangt ook nooit rond op straat. Als ze klein was ging ze naar vele verschillende kinderwerkingen en organisaties in

de buurt. Nu doet ze dit echter nog maar zelden. Af en toe gaat ze naar een drink samen met de burens. Verschillende meisjes geven aan dat ze dikwijls bij vriendinnen thuis op bezoek gaan, bovendien vaak in een andere buurt, en elkaar niet ontmoeten in de openbare ruimte.

Selin: *“Wij zitten meestal.. wij lopen niet veel rond maar wij zitten.. vriendinnen komen bij mij zitten of ik bij hen.”*
[Selin, vrouw, 17 jaar, Brugse Poort]

Hoewel er ook een aantal jongens zijn die weinig tot niet actief zijn in de buurt, zijn diegenen met een sterke verbondenheid ook allemaal actief aanwezig op openbare plaatsen in de buurt. Verschillende respondenten geven aan dat sociaal zijn en deelnemen aan het leven in de buurt belangrijk is. Het lijkt er op dat jongens enerzijds als ze jong zijn veel meer de kans hebben gekregen om buiten te spelen dan meisjes. Voor meisjes wordt dit vaak als gevaarlijk beschouwd. Anderzijds lijkt de buurtafhankelijkheid voor jongens ook veel crucialer voor hun verbondenheid met de buurt dan voor meisjes. Meisjes en jongens geven dus een andere betekenis en uiting aan buurtbinding. De meisjes in dit onderzoek uiten de binding in de eerste plaats emotioneel. Ze geven aan dat ze de buurt zouden missen, dat ze er echt graag wonen en dat ze gehecht zijn. Bij jongens is dit minder het geval. Ze uiten hun verbondenheid heel erg functioneel. De buurt is een plaats waar ze veel aanwezig zijn en waar ze afhankelijk van zijn voor allerlei sociale activiteiten. Hiermee samenhangend lijken jongens veel belang te hechten aan de ‘strong ties’ in de buurt, terwijl de meisjes ook de ‘weak ties’ heel erg kunnen waarderen. De buurt lijkt voor de jongens en meisjes een andere plaats in te nemen in hun leven en de wortels hiervan zijn terug te vinden in de socialisatie door de buurt tijdens de kindertijd.

Musa: *“Bwa, als ge hier komt wonen, moet ge ook sociaal kunnen zijn, denk ik. Als ge zo thuis zijt en zo maar om de drie dagen buiten komt en ge kent hier maar 1 iemand, gaat ge hier nooit geaccepteerd worden. Alée ja ik kom hier bijna elke dag. Kga ook gaan studeren, maar. Hij komt hier ook elke dag bijna.”* (wijst naar Karim)
[Musa, man, 16 jaar, Van Beverenplein]

Rachel: *“Wat vind je daar van ,van mensen die niet veel buiten komen?”*

Stef: *“Hopeloos”*

Freddy: *“Asociaal”*

Stef: *“Die hebben geen leven, wa, die leven toch, waarom sluiten ze zich op in hun huis?”*

[Stef en Freddy, man, 18 jaar, Ledeberg]

Voor vele jongens die ik sprak, is voetballen één van hun belangrijkste activiteiten die ze uitvoeren in de buurt. Voetballen is de sociale activiteit bij uitstek waarbij de jongeren in de buurt elkaar leren kennen. Bovendien geven al deze jongeren ook aan dat ze vaak “chillen” en rondhangen op openbare plaatsen in de buurt.

Uit voorgaand onderzoek bleek reeds dat fysieke kenmerken niet dé belangrijkste factor zijn voor de vorming van buurtbinding. Toch valt het op dat jongeren veel belang hechten aan de aanwezigheid van bepaalde faciliteiten zoals het openbaar vervoer, sportinfrastructuur, winkels, mooie parken en pleinen, etc. Deze faciliteiten spelen een belangrijke rol bij hun activiteiten in de buurt. Hét belangrijkste blijft echter een plaats waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten en hun tijd zinvol besteden. De buurtwerkingen van vzw Jong worden enorm geapprecieerd maar vooral de aanwezigheid van een voetbalveld of sporthal maakt dat jongeren graag in de buurt wonen. De jongeren die ik in Ledeberg sprak waren trots op hun buurt maar vonden het gebrek aan deftige sportinfrastructuur het grootste minpunt. Het feit dat ze ergens buiten hun buurt in Gent moesten gaan om te voetballen, zat hen erg dwars.

Stef: “Moesten wij hier zo een sporthal hebben hé, dat zou echt veel wijzer zijn. Dat zou hier de beste buurt zijn van heel mijn leven.”

Freddy: “En een voetbalveld.”

[Stef en Freddy, man, 18 jaar, Ledeberg]

Het belang van de sportinfrastructuur voor de jongeren blijkt ook in de buurt aan het Van Beverenplein. Voor de geïnterviewde jongens zijn de voetbalvelden en de sporthal van Dracuna het hart van de buurt en de belangrijkste ontmoetingsplaats samen met het Van Beverenplein zelf. Op de voetbalpleintjes leerden de jongens elkaar kennen en brengen ze een groot deel van hun tijd door. Dit zorgt voor een hechte buurtgemeenschap en een sterke verbondenheid met de buurt. Een centrale ontmoetingsplaats is belangrijk in het vormen van een sociaal netwerk en voor de mannelijke respondenten blijkt een voetbalveld een uitermate geschikt hiervoor. Zelfs jongeren van andere buurten komen geregeld naar Dracuna om gebruik te maken van de voetbalinfrastructuur die in hun buurt ontbreekt.

Musa: “Alé ja bushaltes, tram, alles is hier dichtbij. Ge kunt hier komen voetballen. Gebt hier een zaal, dus en ge kunt hier nog gratis binnen ook, dus das handig voor ons.”

[Musa, man, 16 jaar, Van Beverenplein]

Vele actieve jongeren maken wel gebruik van georganiseerde werkingen van o.a. vzw Jong en vzw Habbekrats. De Fabriek trekt jongeren aan van verschillende buurten en staat minder in verband met de buurtgemeenschap, dit in tegenstelling tot de werkingen van vzw Jong. Wanneer gevraagd wordt naar de redenen waarom de jongeren naar de werkingen van vzw Jong en vzw Habbekrats komen, antwoorden de meesten dat ze niets anders te doen hebben. Bovendien kunnen ze er leuke activiteiten doen zoals kicken, playstation, fitness, boksen, etc. en kunnen ze er vrienden ontmoeten. De werkingen van de vzw's zijn dus belangrijk omdat ze een infrastructuur bieden en als alternatief dienen voor het doelloos rondhangen op openbare plaatsen.

Tony: “Wat ik belangrijk vind in de wijk is bijvoorbeeld deze vzw en dan nog andere dingen, organisaties zodat jongeren in plaats van buiten gewoon rond te lopen, kunnen ze hier komen, bijvoorbeeld playstation, internet, kunnen ze ook naar een activiteit gaan.

Dat is beter dan zo gewoon rond te lopen.”

[Tony, man, 16 jaar, Rabot]

Velen geven aan dat ze vroeger veel actiever waren in de buurt. Bijna allemaal vertellen ze dat ze tijdens hun kindertijd dagelijks buiten op pad waren in de buurt en in mindere mate ook nog steeds tot hun 18. De jongeren die ouder waren dan 20 gaven aan nog maar weinig naar de werking te komen. De

voornaamste reden is dat ze het nu veel drukker hebben omdat ze werken of studeren. Bovendien zijn ze ook veel mobieler geworden. Ze kunnen nu zelf met de auto rijden waardoor ze zich vaker naar andere buurten en steden verplaatsen. De plaatsafhankelijkheid neemt dus op een bepaald moment af bij deze jongeren.

Chadi: “Das ni meer gelijk vroeger hé. Wij zitten niet veel meer in de buurt. Wij komen gewoon soms ne keer voetballen voor ons buikskes te onderhouden.” (lacht)

[Chadi, man, 21 jaar, Van Beverenplein]

4. EMOTIONELE BINDING MET DE BUURT – PLAATSCHECHTING

Het is duidelijk dat de buurt gevoelens opwekt, zowel negatieve, positieve als gemengde gevoelens. Emotionele buurtbinding blijkt dan ook een belangrijke uiting van de verbondenheid met de buurt. Zoals reeds eerder vermeld, vinden we deze uiting meer terug bij meisjes dan bij jongens. De respondenten die een uitgebreid sociaal netwerk in de buurt hebben en die actief participeren aan het buurtleven, zijn meestal erg gehecht aan hun buurt. De mate van sociaal kapitaal, buurtchechting en buurtafhankelijkheid staan in relatie tot elkaar, zoals te verwachten was.

In de eerste plaats zijn er de positieve gevoelens tegenover de buurt waar men zelf woont. Er is een deel respondenten die bijna uitsluitend zulke positieve gevoelens heeft tegenover de buurt. Deze hechting wordt duidelijk wanneer gevraagd wordt naar wat ze zouden missen wanneer ze verhuisden en waar ze willen wonen in de toekomst. Ze bestempelen hun wijk als ‘de beste’ en kunnen maar weinig negatieve punten aanhalen. Wat de jongeren dan precies zo positief vinden in de buurt betreft een brede waaier aan factoren die in deze paper nog aan bod zullen komen of al aan bod kwamen zoals de demografische/etnische samenstelling, de vrienden, de sfeer, de activiteiten, de veiligheid, de infrastructuur, etc. De belangrijkste reden voor de gehechtheid aan de buurt blijft toch het opgebouwde sociale netwerk dat zich niet zomaar verplaatst.

Momo: “Ik denk dat we in één van de betere..”

Elim: “Beste, zeg maar ‘beste.’”

Momo: “.. betere in Gent, hier aan het Van Beverenplein.”

Elim: “Wa is er nog beter dan hier?”

Moussi: “Eigenlijk niets, behalve de villawijk dus ja.”

Elim: „Das nie chill e.“

[Momo, Elim en Moussi, man, 21, 18 en 17 jaar, Van Beverenplein]

Het merendeel van de respondenten heeft in meerdere of mindere mate ook negatieve gevoelens tegenover de buurt. Zo zijn er respondenten die overwegend positieve gevoelens hebben maar toch minder tevreden zijn op één of meerdere vlakken. Dit neemt echter niet weg dat ze een vorm van hechting met de buurt ervaren. Dat het sociale netwerk een belangrijke rol speelt in de gevoelens van respondenten tegenover de buurt wordt duidelijk tijdens de focusgroepen met Bulgaarse jongeren. Velen onder hen zijn nog niet zo heel lang in België en zijn bovendien al vaak verhuisd binnen Gent. Dit maakt dat de gehechtheid van de Bulgaarse jongeren sterk varieert naar de tijdsduur die ze al in de buurt of in België wonen. Zo zijn sommigen vooral gehecht aan de buurt waar ze vroeger woonden. Zoals ook Hassan en Dunya die recentelijk verhuisd zijn en hun oude buurt erg missen.

Gemengde gevoelens vonden we ook bij de respondenten die in de ‘witte’ buurten van Gent wonen. Het is er enerzijds goed en rustig wonen in een buurt met een goede reputatie maar anderzijds is er nauwelijks sprake van een sterk sociaal netwerk die voor een echte buurthechting zorgt. Zeer weinig respondenten blijven onverschillig tegenover de buurt waar ze wonen. Enkelen waren wel zeer negatief tegenover hun buurt. Het betreft hier respondenten uit de focusgroepen op school die in de Brugse Poort wonen. Ze wonen er niet graag omdat het er niet veilig en rustig is, bovendien hebben ze problemen met de instroom van Bulgaarse migranten. Ook andere respondenten uit de school die er niet wonen, praten negatief over de Brugse Poort. Bij de negatieve gevoelens tegenover een buurt is dus zeker een rol toe te schrijven aan de reputatie van de buurt. Dezelfde factoren die een rol spelen in de beoordeling van een buurt als positief zijn ook doorslaggevend om negatief te staan tegenover een buurt.

Sikini: “Ik ook zeker, als ik de kans had om nu te verhuizen zou ik nu gaan. Ja echt, gewoon uit de Brugse Poort.”

Rachel: “Naar?”

Sikini: “Ergens anders in Gent, maar niet in de Brugse Poort.”

[Sikini, man, 19 jaar, Brugse Poort]

De respondenten hebben dus niet alleen duidelijke gevoelens met betrekking tot hun eigen woonomgeving maar ze hebben ook bepaalde gevoelens tegenover andere buurten. Sommige respondenten die negatief staan tegenover hun eigen buurt, staan dan weer zeer positief tegenover bepaalde andere buurten of omgekeerd. Buurtbinding blijkt dus inderdaad een relationeel gegeven. Over het algemeen praten jongeren tijdens de schoolgesprekken slecht over de Brugse Poort, ook al wonen ze er niet. Deze buurt heeft een uitzonderlijk slechte reputatie bij veel jongeren en lijkt ook de inwoners van de buurt te beïnvloeden.

Selin: “De Sleepstraat en zo, alé ja die kanten daar, vind ik dingetjes.. Alé ja, ik voel me daar meer thuis gelijk.”

[Selin, vrouw, 17 jaar, Brugse Poort]

5. BUURTIDENTITEIT

In dit deel gaan we na hoe de buurt op verschillende manieren de identiteit van jongeren vorm kan geven.

5.1. DE BUURT ALS POSITIEVE SOCIALE IDENTITEIT

Een eerste patroon dat ik in mijn data terug vind, betreft deze jongeren waarbij de buurt duidelijk deel uitmaakt van hun identiteit, ook al willen ze dit niet zo expliciet gezegd hebben. Zo zien we dat bij de respondenten die actief zijn in hun buurt, er een groot sociaal netwerk hebben en er aan gehecht zijn, er wel degelijk een sociale identiteit aanwezig is die gerelateerd is aan de buurt. Deze jongeren voelen zich verbonden met hun buurt en identificeren zich er mee.

Het valt op dat de respondenten zich als buurtgemeenschap vergelijken met en afzetten tegen andere buurten. De jongeren voelen zich verbonden met de inwoners van de buurt. Hun eigen buurt bestempelen ze als 'de beste'. Het feit dat ze samen opgroeiden, zorgt er voor dat ze bepaalde kenmerken delen die mensen die in andere buurten groot werden, niet hebben. Dit discours is wat we eerder 'de socialisatie door de buurt' noemden. De respondenten ontlenen hun buurtidentiteit deels aan de socialisatie door de buurtgemeenschap. Het discours zijn vervolg in het feit dat de jongeren zichzelf en hun gedrag vergelijken met jongeren uit andere buurten. Vooral bij de respondenten van het Van Beverenplein leeft dit gevoel sterk. In beide interviews vergelijken ze hun buurt (VBP) in de eerste plaats met de aanpalende buurt rond de Wondelgemstraat (wijk Rabot). Ze vinden hun eigen buurt veel beter omdat het er rustiger is en er een meer open mentaliteit is. Er is zelfs een soort van vijandigheid. Ze hebben het hier vaak over El Paso. Dit is de naam van het jeugdhuis van vzw Jong aan de Wondelgemstraat. Deze is ook geografisch dicht bij het Van Beverenplein gelegen, vandaar de veelvuldige vergelijkingen.

Momo: "Vroeger als ge echt de buurt van El Paso... da was echt een Turkenbuurt, snapt ge, altijd Turken. [...] Nu nog altijd grotendeels. En ze willen dat da van hun is als we daar gaan spelen, ist gelijk dat da van hun is, snapte? Vroeger kwamen wij hier ook altijd buiten spelen en toen was er wel een zaal maar da was gesloten en speelden wij altijd buiten. En als er mensen kwamen, wij komen goed overeen, maar als we ergens anders gaan spelen in een ander speelplein of zo daar is da... Alé als we komen doen ze moeilijk zo, weet wel. En dan willen ze eigenlijk niet dat we met hun spelen op hun veld. Dat is van hun."

[Momo, man, 21 jaar, Van Beverenplein]

Dit is een mooi voorbeeld van een sociale identiteit als een relationeel gegeven. De jongeren delen de sociale wereld op in betekenisvolle buurten en identificeren zich met één van deze buurten, namelijk deze waar ze opgegroeid zijn (Tajfel H., 1978; Jenkins, 1996). Hierdoor hebben ze positievere gevoelens tegenover de bewoners van deze buurt dan tegenover mensen die in andere buurten wonen. Wanneer ze het over andere buurten hebben dan hebben ze die informatie vaak ook niet uit eigen ervaring maar wel 'van horen zeggen'. Ook de begeleider van jongerenwerkingen bij zowel El Paso als Dracuna vertelt

dat er een soort concurrentie tussen de twee buurten leeft. De vergelijking die met Wondelgemstraat gemaakt wordt, trekken ze ook door voor buurten als Nieuw Gent en Sleepstraat. Ze stellen het Van Beverenplein boven deze buurten. Er zijn ook andere buurten waar ze relatief positief tegenover staan.

Daarnaast vergelijken de jongeren hun buurt ook steeds met ‘witte buurten’ zoals Wondelgem, Mariakerke, etc. Dit gebeurt steeds met gemengde gevoelens en de meningen over deze buurten zijn verdeeld. Enerzijds bekijken ze deze met een positieve bril omdat het rustige en rijke buurten zijn, waar sommigen graag hun kinderen zouden zien opgroeien. Anderzijds noemen ze deze buurten ‘saaï’ of ‘asociaal’. Het wordt eens te meer duidelijk dat bij het vergelijken van buurten de reputatie een cruciale rol speelt.

Aan de reputatie van de eigen buurt hechten ze duidelijk een groot belang. Als deze reputatie slecht is en de respondenten zich sterk verbonden voelen met de buurt, willen sommige jongeren de buurt verdedigen. Bij Musa bijvoorbeeld, lijkt het of een deeltje van hem gekwetst wordt door deze slechte reputatie. Dit toont aan dat dit deel van de respondenten zich wel degelijk identificeert met de buurt.

Musa: “Alé ja sommige mensen op mijn school zien da zo een plaats (Van Beverenplein) waar veel gevochten wordt en zo. Alé ja ze denken dat toch. Omdat ze komen hier eigenlijk nooit he, ma ze denken da gewoon omdat ze in een buurt zijn opgegroeid waar dat er nooit iets gebeurt, waar dat er nooit iemand buiten komt. Alé ja, ik ga daar soms keer naar toe naar een vriend en als ik daar voorbij fiets, zie ik daar echt niemand lopen op straat. Het is daar echt gewoon leeg.”

[Musa, man, 16 jaar, Van Beverenplein]

We kunnen deze buurtidentiteit ‘positief’ noemen omdat het de jongeren duidelijk een houvast geeft. Bovendien ontstaat het uit de socialisatie binnen een hechte buurtgemeenschap. De buurtidentiteit gaat samen met vertrouwen en openheid tegenover andere mensen in de buurt. Opvallend is wel dat, ondanks de duidelijke aanwijzingen in hun discours, de respondenten de buurtidentiteit niet expliciet willen claimen. Wanneer gevraagd wordt of ze trots zijn op de buurt, antwoorden ze negatief. Dan stellen ze dat het niet zó veel uit maakt waar ze wonen. Tegelijk zeggen ze wel dat de buurt erg belangrijk voor hen is, dat ze niet zouden willen verhuizen of dat de buurt zelfs de beste is van heel Gent. Er is dus wel degelijke sprake van een sterke buurtidentiteit, maar dit ook expliciet verkondigen is een brug te ver. Eén respondent merkt tijdens een focusgroep deze tegenstrijdigheid zelf op.

Momo: “‘k Hebt gezien ze, ‘k hebt gemerkt ze. [dat de interviewers het een goed gesprek vonden] Das anders dan El Paso hé.”

Barbara: “Nee, in El Paso wast ook goed.”

Chadi: “Kijk, daarjuist zei tie van: ‘Ja, da maakt mij niet uit van welke buurt dak ben, das allemaal het zelfde hé’, en nu: ‘das anders dan el paso hé.’” (Er wordt gelachen)

[Momo en Chadi, man, 21 jaar, Van Beverenplein]

Het discours van de respondenten brengt zelf aan het licht waarom ze hun buurtidentiteit niet expliciet durven benoemen. Ze vertellen namelijk dat er anderen zijn die wel heel sterk hun buurtidentiteit benadrukken. Opmerkelijk hierbij is dat ze over deze mensen met een negatieve bijklank praten. Door meerdere respondenten werd de associatie gelegd tussen het expliciet uiten van een buurtidentiteit en bepaalde vormen van asociaal gedrag en zelfs criminaliteit.

Jonas: “De Brugse Poort en al, da hebde wel zo mensen van “Wij zijn van de Brugse Poort” en “ Wij zijn van Sleepstraat” en al. Maar in Malem heb je dat totaal niet omdat dat ook zo een kleine buurt is, denk ik.”

[Jonas, man, 17 jaar, Malem]

Chadi: “Gebt wel van die AA Gent supporters hier die zullen zeggen “VBP” en da ze er zouden voor vechten en zo, maar zo zijn wij niet. Pas op hé, de stoutste hier zijn Belgen hé, de vechters, da zijn Belgen hé, van die AA Gent supporters.”

[Chadi, man, 21 jaar, Van Beverenplein]

Er is 1 respondent die zich wél zeer expliciet identificeert met ‘zijn’ buurt. Dit is Rambo die in de Sleepstraat woont. Samen met zijn ‘bende’ maakt hij de buurt onveilig en hij begeeft zich bovendien in zijn vrije tijd niet vaak buiten zijn buurt. Als enigste antwoordt hij zonder schroom positief op de vraag of hij trots is op zijn buurt. Rambo beantwoordt in zekere zin aan de stereotypen die de andere respondenten hebben over mensen met een zeer expliciete buurtidentiteit. Rambo geeft zelf aan een vechtersbaas te zijn. Hij vertelt ook softdrugs te gebruiken en te dealen. Op de vraag wat hij zou willen veranderen in de buurt, antwoordt hij als volgt: *“Te zou daar allemaal coffeeshops zetten”*.

Rachel: “Ben je trots op de Sleepstraat?”

Rambo: “Supertrots [...] Gewoon das mijn wijk. Ik ga u da nog een keer uitleggen en daarom. Gewoon omdat da mijn wijk is, daarom ben ik trots. Ik kan niks anders zeggen.”

[Rambo, man, 18 jaar, Sleepstraat]

Daarenboven is hij is uiterst negatief tegenover andere buurten (Brugse Poort, Nieuw Gent, Gentbrugge) omdat hij geregeld in conflict komt met jongeren uit deze buurten. Een echte reden lijkt er niet te zijn voor deze conflicten. De ‘gezonde’ vijandigheid tegenover andere buurten die bij andere jongeren bestaat, is bij Rambo veel extremer. We kunnen dan ook niet meer spreken van de buurtidentiteit als positieve. De buurtidentiteit zorgt voor asociaal gedrag dat verdeeldheid zaait in plaats van verbondenheid. Want ook met de eigen buurtbewoners lijkt Rambo geen enorm sterke band te hebben. De vrienden waarmee hij optrekt lijkt de kleine buurtgemeenschap te vormen die bij hem een sterke maar eerder negatieve buurtidentiteit doen ontstaan.

Jonas: “Maar in de Sleepstraat was dat zo echt dat er ruzies waren tussen de mannen van Sleepstraat en die van Dampoort en al. Dat was er wel. Maar in Malem totaal niet.”

[Jonas, man, 17 jaar, Malem]

We kunnen dus vermoeden dat bepaalde factoren leiden tot de vorming van een buurtgerelateerde sociale identiteit. De positie in dat sociale netwerk bepaalt dan tot welk soort buurtidentiteit je komt. Wanneer de jongeren opgroeien in een buurtgemeenschap met een groot sociaal kapitaal ontstaat een positieve sociale identiteit. De positieve gevolgen van deze buurtidentiteit komen later nog aan bod. Verschillende jongeren in eenzelfde buurt kunnen dus tot een buurtidentiteit komen die anders ingevuld wordt, afhankelijk van hun positie in de buurtgemeenschap(en). Om verder conclusies te trekken is deze dataset niet rijk genoeg maar het zou kunnen dat de sociaaleconomische status van de jongeren hierin een belangrijke rol speelt.

5.2. DE BUURT ALS IDENTITEITSVORMGEVER

Een derde patroon van buurtidentiteit betreft de jongeren met negatieve of ambigue gevoelens tegenover hun buurt. Ondanks deze negatieve ervaringen is er een invloed op hun identiteit, maar mindere duidelijk. Dit patroon valt bovendien uiteen in verschillende groepen.

Eenzijds zijn er deze jongeren (vooral meisjes) die zich absoluut niet willen identificeren met de buurt en die weinig actief zijn en waren in hun buurt. Daardoor beschikken ze slechts over een zwak sociaal netwerk in de buurt. Deze groep zet zich heel duidelijk af tegen de buurt waar ze wonen. Ze beschrijven deze als “vuil”, “onveilig”, “onaangenaam” of “Drugse Poort” (in het geval van de Brugse Poort). Doordat ze zich af zetten tegen het gedrag van bepaalde buurtbewoners en de reputatie van de buurt bevestigen, geven ze meteen aan dat zij zo niet zijn. Door de reputatie van de buurt als waarheid te formuleren proberen ze duidelijk te maken dat zij afstand nemen van de buurt met zijn slechte reputatie. Ook zij zijn op die manier erg gevoelig voor de reputatie van de buurt. De jongeren bevestigen de reputatie van de buurt en representeren deze als waarheid. Op die manier kunnen ze de identificatie van zichzelf met de buurt nog krachtiger ontkennen. Net doordat ze zo krachtig de band met buurt ontkennen, wordt duidelijk dat de buurt hun gevoel van zelfwaarde en identiteit beïnvloedt.

Rachel : “Wonen jullie daar graag?”

Hacer : “Nee, ik niet ze. Der wonen daar allemaal zo van die marginalen. Ja gewoon zo.. wacht ze. Oh zo hatelijk gewoon, zo storen. Het stoort mij gewoon.”

[Hacer, vrouw, 18 jaar, Brugse Poort]

Daarnaast zijn er ook respondenten die zich in zekere mate wel verbonden voelen met de buurt omdat ze er een sociaal netwerk opgebouwd hebben en er tijdens hun jeugd actief waren. Tegelijk keren ze er zich van af. Ze geven aan dat het vroeger beter was en dat er door de komst van de nieuwe migranten of NNG veel veranderd is. Verder distantiëren ze zich ook van jeugdvrienden die het verkeerde pad op gingen. Zoals we eerder al aangaven, gaan de jongeren ervan uit dat de “slechte” buurt voor een deel de oorzaak is van het wangedrag. Aangezien ze zulke jongeren met een sterke buurtidentiteit associëren, kunnen zijzelf niet trots zijn op hun buurt. Zij bezitten dus geen (positieve) buurtidentiteit, maar het is duidelijk dat de buurt door hun geschiedenis en vrienden wel een invloed heeft op wie ze zijn.

Ook deze jongeren vergelijken hun buurt met andere buurten. Ze zijn zeer positief tegenover de rustigere, witte buurten. Ze zijn zich bewust van de reputatie van deze buurten en hun inwoners. In tegenstelling tot de respondenten met een positieve sociale identiteit, zien deze respondenten enkel de voordelen van deze ‘witte’ buurten. Mariakerke, Wondelgem, Evergem noemen ze ‘rustige’ en ‘deftige’ buurten waar ze graag zouden wonen. De enkele respondenten die zelf in zulke buurt wonen, ervaren er echter weinig verbondenheid wegens het ontbrekende brede sociale netwerk.

6. FACTOREN DIE DE BUURTBINDING BEÏNVLOEDEN

Er zijn een aantal aspecten van de buurt die in bijna elk gesprek werden aangehaald door de respondenten als zijnde belangrijk voor de verbondenheid met de buurt. Een aantal factoren werden reeds uitgebreid behandeld in de vorige secties, zoals het sociale netwerk van jongeren en de participatie aan het buurtleven. In dit deel scheppen we meer helderheid omtrent de visie van de jongeren op hun buurt. Er zijn een heleboel andere factoren die hier niet besproken zullen worden.

6.1. ETNISCH-CULTURELE SAMENSTELLING VAN DE BUURT

Een thema dat aanvankelijk niet op mijn topiclijst stond maar die in bijna alle interviews spontaan werd aangehaald, is de etnisch-culturele samenstelling van de buurt. Dit bleek een belangrijke factor te zijn in de vorming van een verbondenheid met de buurt. Over het algemeen vallen hierbij twee zaken duidelijk op. Eerst en vooral vinden de meeste respondenten het belangrijk dat er in de buurt mensen wonen van verschillende origine, zonder dat 1 etnisch-culturele minderheidsgroep domineert. Ze zijn dus voorstanders van een multiculturele buurt. Ten tweede leeft er duidelijk een conflict tussen 'oude nieuwe Gentenaren' (ONG) en 'nieuwe nieuwe Gentenaren' (NNG). We zullen beide zaken van dichtbij bekijken.

Een groot deel van de respondenten was positief over de etnisch-culturele samenstelling van de buurt omdat, volgens hen, mensen van verschillende afkomst zonder problemen samenleven. Dit zijn vooral jongeren met een positieve buurtidentiteit. Het is duidelijk dat in deze buurtgemeenschappen niet één etnisch-culturele minderheidsgroep de bovenhand neemt, maar dat mensen van diverse origine samen deelnemen aan het buurtleven. Zo stellen de respondenten het toch voor. Het betreft hier vooral respondenten van het Van Beverenplein, maar ook anderen zoals Hum en Klein Meisje. Wanneer de onderzoeker door vraagt, blijkt dat er in de VBP buurt inderdaad veel contact tussen mensen van verschillende etnisch-culturele minderheden, maar minder met etnische Belgen. We kunnen dus vermoeden dat de respondenten de situatie verbloemen, juist vanwege hun gehechtheid aan VBP. Hum en Klein Meisje hebben wel degelijk veel contact met etnische Belgen maar dit zijn zeker geen diepgaande vriendschapsbanden, eerder vluchtige contacten.

Momo: "Nee, het zijn hier allemaal verschillende culturen, allemaal verschillende culturen en we zijn allemaal samen opgegroeid."

Chadi: "In tegenstelling tot in andere buurten komen verschillende rassen en nationaliteiten goed overeen met elkaar."

[Momo en Chadi, man, 21 jaar, Van Beverenplein]

Maar niet alle respondenten bleken zo tevreden over de etnisch-culturele samenstelling in de buurt. Er zijn de respondenten die in de 'witte' buurten wonen. Zij spreken met gemengde gevoelens over de demografische samenstelling in hun buurt. Ze vinden het positief dat er zo veel niet-ECM wonen. Ook de meeste andere respondenten halen aan dat ze het belangrijk vinden dat er etnische Belgen wonen. Ze zijn dus voorstanders van multiculturele buurten. De meeste jongeren prefereren een buurt met een evenwichtige mix van etnisch-culturele groepen boven een etnische concentratie buurt. De jongeren hebben duidelijk het idee dat door de verhoogde kans op interetnisch contact de integratie bevordert

wordt. Ze geven ook aan dat buurten met een goede combinatie van ECM en niet-ECM “*beter is om je kinderen op te voeden*”. Hier komt met andere woorden het discours naar boven waarbij de buurt als een opvoedingsdomein socialiserend in werkt op de inwoners. De aanwezigheid van etnische Belgen in de buurt zou er voor zorgen dat het gedrag van de niet-ECM meer aangepast is aan de samenleving. Hum bijvoorbeeld vertelt dat etnische Belgen in de omgeving belangrijk zijn omdat ze je op het rechte pad houden.

Hum: “Nee, ik vind da in uw omgeving Belgen moeten zijn omdat die mensen, kweenie, ze begrijpen u. Tis niet zo, alé niet verkeerd begrijpen, maar allochtonen zijn meestal moeilijk te begrijpen, alé als ge iets vertelt dan begrijpt nen Belg u beter dan nen allochtoon.[...] Maar gelijk bij een Belg of gewoon... weet wel ze willen u zo veel mogelijk helpen.”

[Hum, vrouw, 18 jaar, Tolpoort]

Anderzijds vinden de respondenten het ook aangenaam dat er behoorlijk wat ECM in de buurt wonen. Dit is waarom jongeren die in een ‘witte’ buurt wonen, hier ook negatieve gevoelens bij hebben. Omdat er nog ECM in wonen, voelen de respondenten er zich meer thuis. Ze delen een bepaalde gemeenschappelikheden. De respondenten geven dus duidelijk aan dat ze multiculturele buurten appreciëren en niet houden van etnische residentiële segregatie.

Sylvie: “Gewoon, ook zo Brugse Poort, als ge naar winkels gaat of zo, bijvoorbeeld naar de slager of bakker dan zijn ze mensen van u zelfde afkomst en dat is zo gelijk da ge terug in u land zijt. Dat is zo zelfde cultuur en zo. Ge hebt iets gemeen met de mensen.”

[Sylvie, vrouw, 18 jaar, Rabot]

Er zijn echter ook een aantal respondenten die de etnisch-culturele samenstelling van de buurt aanhalen om uit te leggen waarom ze er niet graag wonen. Deze respondenten wonen, naar eigen mening, niet in een buurt waar mensen van verschillende origine vredig met elkaar sameleven. Dit maakt het voor hen moeilijk om zich te hechten aan de buurt. Dit lijkt logisch want wanneer er conflicten zijn tussen verschillende etnische groepen kan er geen hechte buurtgemeenschap ontstaan die de hele buurt omvat. Het gaat hier vooral om de jongeren die in de Brugse Poort wonen, maar ook in andere buurten. Zij stellen dat er veel veranderd is sinds de komst van NNG. Ze vertellen dat het vroeger beter was.

Rachel: “Maar woont ge er graag?”

Sikini: “Eigenlijk niet. Vroeger wel, vroeger was da zo een propere poort, ge had nog tenminste zo échte Belgen, zo autochtonen. Nu gaat ge niemand kunnen vinden die Nederlands kan praten op straat.”

[Sikini, man, 19 jaar, Brugse Poort]

Vele respondenten vertelden spontaan over de spanningen met mensen van Bulgaarse afkomst die, volgens hen, het buurtleven verstoren. Deze nieuwe migranten zouden voor onrust, overlast en criminaliteit zorgen. De spanningen lopen in sommige buurten zelfs zo hoog op dat we kunnen spreken van een conflict. De begeleider van het jeugdhuis El Paso vertelde bijvoorbeeld dat er in de buurt Rabot een echt conflict is tussen Turkse en Bulgaarse jongeren. De jongerenwerkers willen hun jeugdhuis open

stellen voor alle jongeren in de buurt, maar dit blijkt onmogelijk te zijn wegens de spanningen. Dat deze spanningen tussen de verschillende bevolkingsgroep een belangrijk in element is in het buurtleven en bij de vorming van een buurthechting bleek in bijna elk gesprek opnieuw.

De respondenten van Bulgaarse origine haalden de spanning met andere ECM, en specifiek de Turkse gemeenschap, ook aan, maar waren meer verdeeld dan de respondenten van Turkse origine. Alhoewel er respondenten waren, zoals Extazy, die graag in de Sleepstraat woonden en geen negatieve ervaringen had met mensen van Turkse origine, waren er ook een aantal jongeren die zich erg negatief opstelden tegenover deze bevolkingsgroep. Het lijkt wel zo te zijn dat hoe langer de jongeren in een buurt wonen, hoe beter ze opschieten met mensen van Turkse origine. Hassan bijvoorbeeld is recent verhuisd van de buurt rond de Dampoort naar Ledeberg. Hij identificeert zich met de mensen bij de Dampoort en is zeer negatief tegenover Ledeberg. Hij vindt dat de Turken aan de Dampoort anders zijn. In Ledeberg woont hij niet graag want daar zijn er te veel Turken die, naar zijn mening, geen respect hebben voor de nieuwe Oost-Europese migranten. De negatieve gevoelens lijken dus van beide kanten te komen en een duidelijke rem te vormen op de buurtbinding.

Hans: “Die [Turken] zijn zo altijd , die willen zo .. ale, ruzie maken. Ja die willen ruzie maken, en die zeggen ‘we slaan u kapot!’”

[Hans, man, 15 jaar, Ledeberg]

6.2. VEILIGHEID, CRIMINALITEIT EN DE REPUTATIE VAN DE BUURT

Een element dat in elk gesprek naar boven kwam en klaarblijkelijk een rol speelt in de binding met de buurt, is het veiligheidsgevoel van jongeren en de perceptie van criminaliteit in de buurt. Dit thema hangt nauw samen met de reputatie van de buurt. Buurten hebben een reputatie als veilig of onveilig en deze reputatie is bepalend voor het eigen veiligheidsgevoel en de buurtbinding van de respondenten.

Wat eerst en vooral opvalt, is dat de buurten in de 19^e-eeuwse stadsgordel in het algemeen als onveiliger worden ervaren dan buurten in de 20^e-eeuwse stadsgordel. Het zijn precies die buurten met de grootste concentratie ECM die als het meest onveilig ervaren worden. Het onveiligheidsgevoel verschilt afhankelijk van het geslacht van de respondenten. Meisjes voelen zich onveiliger dan jongens. Dit heeft replicaties voor de actieve participatie en dus voor de verbondenheid met de buurt. Verschillende vrouwelijke respondenten geven aan (’s nachts) niet graag alleen over straat te lopen. Jongens geven minder snel aan dat ze zichzelf onveilig voelen. Dit heeft mogelijks ook te maken met het feit dat sommigen stoer willen overkomen en dus liever niet toegeven dat ze zich onveilig voelen. Ook bij deze personen is merkbaar dat de criminaliteit en de daarmee gepaard gaande onveiligheid een rem is op de verbondenheid met de buurt.

Voor vele respondenten lijkt de reputatie van de buurt echter nog belangrijker dan hun eigen onveiligheidsgevoel. De jongeren hebben een duidelijk beeld van de veiligheid en het gevaar in hun eigen buurt én in andere buurten. Meningingen over andere buurten zijn echter niet steeds op eigen ervaringen gestoeld, maar hebben de respondenten “van horen zeggen”. Buurten hebben met andere woorden een reputatie als veilig of gevaarlijk of als ‘probleemwijk’ en de respondenten hechten belang aan deze reputatie. De respondenten zijn zich ook bewust van de reputatie van hun eigen buurt.

Jonas: “Maar langs de andere kant kijken ze er eigenlijk een beetje op neer. Alé ja ze kijken neer op Malem omdat ze vinden dat dat zo een sociale woonwijk is.”

[Jonas, man, 17 jaar, Malem]

Het valt vooral op dat de jongeren uit de focusgroepen op school een zeer negatief beeld hebben van de Brugse Poort. De Brugse Poort wordt zelfs ‘Drugse Poort’ genoemd. Ze stellen dat er veel criminaliteit en onrust is. De jongeren die zelf in de buurt wonen, bevestigen deze reputatie. Deze heeft een invloed op de verbondenheid die jongeren voelen met de buurt. Ze hebben het moeilijk om trots te zijn op een buurt als die steeds weer in een negatief daglicht gesteld wordt. Mensen gebruiken sociale identiteiten nu eenmaal om hun zelfwaardering op te krikken (Tajfel H., 1978). Als ze zichzelf met deze buurt zouden identificeren dan zouden ze zichzelf in een negatief daglicht stellen.

Rachel: “En zijt ge trots op de Brugse Poort of juist niet? Of woon ge daar graag?”

Kubs: “Dat maakt mij niet uit. Maar ja, de Brugse Poort heeft ook zo’n beetje een slechte naam.”

[Kubs, vrouw, 19 jaar, Brugse Poort]

Het is opmerkelijk dat de jongeren aan het Van Beverenplein die een sterke verbondenheid voelen met hun buurt de negatieve reputatie tegenspreken. De begeleider van de groep vertelde ons dat er heel wat criminaliteit is in de buurt. Toch lieten de jongens aan ons uitschijnen dat het een veilige buurt is. Wanneer er later in het gesprek dieper op wordt ingegaan, blijken ook zij zich bewust van de criminaliteit in de buurt. Het lijkt er dus op dat ze in eerste instantie tegen de gangbare reputatie in willen gaan en hun buurt als een veilige buurt doen uitschijnen tegenover de onderzoekers.

Een andere strategie die de jongeren gebruiken om een evenwicht te vinden tussen enerzijds hun gehechtheid aan de buurt en anderzijds de negatieve reputatie, bestaat eruit diegenen die criminele feiten plegen in de buurt buiten de buurtgemeenschap stellen. Ze wijten de criminaliteit aan de aanwezigheid van andere etnisch-culturele minderheidsgroepen in de buurt, vaak mensen van Bulgaarse of Slowaakse afkomst.

7. SOCIALE IDENTITEITEN VAN ECM

De openingsvraag van elk interview peilde steeds naar het belang van verschillende sociale identiteiten voor de respondenten. In dit deel zullen we focussen op de plaats die de buurtidentiteit in neemt in dit complex en dynamisch geheel van identiteiten van de respondent en hoe de verschillende sociale identiteiten op elkaar inspelen. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de stadsidentiteit ‘Gentenaar’. Bovendien gaan we na of en hoe de buurtidentiteit kan dienst doen als een inclusieve gemeenschappelijke identiteit voor verschillende etnisch-culturele groepen.

7.1. MEERVOUDIGE IDENTITEITEN VAN ECM

De meeste respondenten stellen resoluut dat hun moslimidentiteit de meest belangrijke is. Er zijn nauwelijks respondenten in dit onderzoek die het anders zien. Vervolgens hechten ze een groot belang aan hun origine. Ook al hebben veel jongeren de Belgische nationaliteit, toch voelen ze zich meer Marokkaan, Turk, Albanees, etc. dan Belg. 'Belg' voelen ze zich vaak enkel vanwege hun Belgische identiteitskaart. Het valt op dat de jongeren zonder de Belgische nationaliteit - in dit onderzoek de Albanese en Bulgaarse jongeren - wel erg de nadruk leggen op het verkrijgen van die Belgische nationaliteit. Deze blijkt vooral als administratief gegeven erg belangrijk. Gevoelsmatig haalt de origine van de respondenten steeds de bovenhand.

Stef: "Ja, ik voel me meer Albanees maar moest ik een Belgische nationaliteit hebben, zou ik me een pure Belg voelen."

[Stef, man, 18 jaar, Albanees, Ledeberg]

Wanneer wordt ingegaan op het feit waarom ze zich niet echt 'Belg' voelen, blijkt dat de Belgische nationaliteit voor ECM-jongeren moeilijk toegankelijk is. De jongeren voelen zich vreemdelingen in de Belgische samenleving. Ze hebben niet het gevoel dat ze door de dominante etnisch-culturele groep als 'Belg' aanzien en geaccepteerd worden. Ze spreken over zichzelf als 'allochtonen', 'buitenlanders' of 'vreemdelingen'. Hier wordt duidelijk dat de identiteit van de jongeren niet alleen bepaald wordt door zichzelf te identificeren met een bepaalde groep, maar ook door de categorisering en labeling van andere (dominante) groepen in de maatschappij. De jongeren ervaren dat ze door de autochtone bevolking niet gezien worden als volwaardige Belgen, maar wel als 'allochtonen'. Dit heeft replicaties voor hun zelfbeeld. Ze zien zichzelf niet als volwaardige Belgen maar als blijvende buitenstaanders.

Musti: "Awel ja dan ben jij toch een buitenlander of niet?"

Ayse: "Maar ik.."

Musti: "Als je zelf al zo voelt."

Ayse: "Maar ik ben ook een Belg he. Ik ben hier geboren. En dat komt ook omdat iedereen ons zo ziet. Da moet ge u wel zo voelen. Want ge wordt hier niet geaccepteerd."

Ja."

[Musti, man, 18 jaar, Wondelgem en Ayse, vrouw, 18 jaar, Van Beverenplein]

Volgens het 'Bicultural Identity Integration' perspectief van Benet-Martinez en Haritatos (2005) kunnen 2 identiteiten, zoals de etnische identiteit en de nationale identiteit, perfect samengaan en bijvoorbeeld even sterk of zwak zijn. In dit onderzoek zijn er echter weinig respondenten die hun Belgische en etnische identiteit even belangrijk of onbelangrijk achten. Een eerste reden hiervoor is de categorisering door de dominante groep als "allochtoon". Een andere reden blijkt de dreiging die uit gaat van de Belgische nationaliteit voor de etnische identiteit. Verschillende jongeren geven aan een soort van verraad te plegen tegenover hun etnische gemeenschap als ze zichzelf 'Belg' zouden noemen. Het lijkt alsof ze hun ware afkomst zouden ontkennen. De Belgische identiteit lijkt in hun ogen politiek geladen en klinkt als een dwang tot assimilatie (Fleischmann & Phalet, 2011). Bovendien geven bijna alle jongeren aan dat ze geregeld discriminatie ervaren door de dominante groep in de samenleving, net vanwege hun origine. Dit zorgt ervoor dat ze het gevoel hebben dat hun etnische identiteit onder druk staat.

Hum: “Ja, eigenlijk. ‘Ik ben Belg’; da is gelijk... ge ontkent u dingies.”

[Hum, vrouw, 18 jaar, Tolpoort]

De Vlaamse identiteit wordt evenzeer als een bedreiging ervaren voor de etnische identiteit en vaak nog minder belangrijk geacht dan de Belgische. ‘Vlaanderen’ en ‘Vlaming’ zijn begrippen die ver van de leefwereld van de jongeren staan. Bovendien geven sommige jongeren aan dat ze ‘Vlaming’ associëren met de politieke partij ‘Het Vlaams Belang’. Deze partij staat er om bekend de totale assimilatie van ECM na te streven en is dus een bedreiging voor de eigenheid van de etnische identiteit van de jongeren. De enkelingen die zich wel met Vlaanderen associëren, doen dit vooral omdat ze Vlaams spreken. Een sterke Belgische of Vlaamse identiteit én tegelijk een sterke etnische identiteit blijkt niet zo vanzelfsprekend. Net zoals Fleischmann en Phalet (2011) kunnen we concluderen dat wanneer de etnische identiteit van ECM bedreigd wordt, er een negatieve relatie bestaat tussen minderheidsidentiteiten enerzijds en gemeenschappelijke identiteiten anderzijds.

De vraag is of lokale identiteiten zoals Gentenaar of de buurtidentiteiten wel inclusieve overkoepelende identiteiten kunnen zijn die in positieve relatie staan met de minderheidsidentiteiten. Het grootste deel van de respondenten staat positief tegenover Gent. Vele jongeren wonen graag in Gent en opmerkelijk daarbij is dat ze zichzelf in de toekomst ook in Gent zien blijven, dit vanwege de kleinschaligheid ervan in vergelijking met Antwerpen of Brussel. Uiteraard speelt ook de band met de vrienden en kennissen in Gent een rol.

Ondanks de positieve gevoelens tegenover de stad blijkt het voor een deel van de respondenten toch een brug te ver om zichzelf ook echt ‘Gentenaar’ te noemen. Dit patroon vinden we vooral terug bij jongeren met een sterke buurtbinding. Voor hen neemt de buurt duidelijk een belangrijker plaats in dan de stad Gent als geheel. Sommigen voelen zich wel Gentenaar, maar in mindere mate dan dat ze zich identificeren met de buurt. Ze voelen zich immers verbonden met de mensen uit de buurt en brengen met hen ook de meeste tijd door. In andere buurten van de stad vertoeven ze minder vaak en dus identificeren ze zich minder met de gehele stad dan met de buurt. Bij enkelingen maakt de gehechtheid met de buurt de verbondenheid met de stad onmogelijk. Zij identificeren zich met één buurt en staan vijandig tegenover andere buurten van de stad. Dit zijn echter uitzonderingen want de meeste jongeren met een sterke buurtidentiteit, voelen zich ook met de stad verbonden, zij het in mindere mate.

Klein meisje: “Alé ja als iemand buiten Gent iets vraagt over Gent dan weet ik wel veel over het gravensteen en al zo’n zever maar .. alé weet wel, ik ga er wel positief over praten maar ik ga nooit zeggen van ‘ik ben een Gentenaar.’”

[Klein meisje, vrouw, 17 jaar, Sint-Amandsberg]

Er zijn ook jongeren die zichzelf wel rechttoe rechtaan ‘Gentenaar’ noemen. Ze zijn trots op ‘hun’ stad. Ze vinden het niet voldoende dat je in Gent woont, ook het spreken van het Gents dialect of met een Gents accent is volgens de meesten een belangrijk criterium om al dan niet Gentenaar te zijn. Er zijn respondenten die zowel een sterke identificatie met de buurt als met Gent hebben. Er zijn enkele jongeren die zich niet meer identificeren met hun buurt, zoals bijvoorbeeld de Brugse Poort, vanwege de slechte reputatie en de criminaliteit. Ze voelen echter wel nog steeds een connectie met de plaats waar ze op gegroeid zijn en daarom noemen ze zichzelf ‘Gentenaar’. Op die manier kunnen ze hun verbondenheid met een belangrijke plaats in hun leven omzetten in een positieve identificatie. Wanneer de buurtidentiteit dus omwille van de slechte reputatie niet toegankelijk blijkt te zijn voor bepaalde jongeren, is de stadsidentiteit een goed alternatief. Deze jongeren willen ook in de toekomst in Gent blijven wonen omdat ‘ze er zich thuis voelen’, maar dan liefst in een andere buurt.

Janes : "Ja, ik voel mij hier thuis zou ik zeggen. Alé, gelijk in Brussel of Antwerpen, als ik daar ga, kweet nie, ik voel me niet zo thuis. Alé, ik voel mij meer Gentenaar dan Vlaming".

[Janes, man, 19 jaar, Wondelgem]

Azgin: "Ik ben Gentenaar, want ja we communiceren ook int Gents en int Nederlands en zo he."

[Azgin, man, 17 jaar, Brugse Poort]

Sommige jongeren zonder buurtbinding, zetten zich echter tegen de stad Gent af en zijn ronduit negatief. We kunnen een relatie onderkennen tussen de binding met de buurt enerzijds en de binding met de stad Gent anderzijds. Hacer, bijvoorbeeld, woont absoluut niet graag in de Brugse Poort en veralgemeent dit gevoel naar de hele stad. Hacer zou veel liever in Antwerpen wonen dan in Gent omdat de sfeer daar veel beter zou zijn. Ze is één van de vele jongeren die niet in alle buurten van de stad komt en wiens oordeel daarom gebaseerd is op ervaringen met slechts een aantal buurten en vooral de eigen buurt. Als de binding met de eigen buurt helemaal afwezig is, zal ook de verbondenheid met de stad vaak minder goed zijn.

Vele respondenten leggen bij het rangschikken van de kaartjes 'Belg' hoger dan 'Gentenaar' en de buurtidentiteit. Ze hechten er op zich dus een groter belang aan. Toch duiden de uitspraken van de respondenten aan dat de kleinschaligere lokale identiteiten makkelijker aan te nemen zijn dan de nationale identiteit 'Belg'. Het is duidelijk dat de stads- en buurtidentiteit, althans in Gent, minder bedreigend overkomt voor hun eigen minderheidsidentiteit dan de Belgische identiteit. Deze identiteiten verwijzen enkel en alleen naar de woonplaats van de jongeren en hebben niets te maken met het labelen van de dominante groep. Bovendien lijken de etnische identiteit en de Gentse of buurtidentiteit perfect samen te gaan. De jongeren geven aan dat ze liever "Turkse Gentenaar" genoemd worden dan 'Belg' of 'allochtoon'. Wanneer ze allochtoon worden genoemd, voelen ze zich volledig buiten de Belgische samenleving geplaatst en wanneer ze zichzelf 'Belg' noemen, voelen ze dit aan als verraad. De meervoudige identiteit "Turkse Gentenaar" of 'Roemeen uit de Sleepstraat' daarentegen houdt beiden in balans.

Sylvie: "Als ge zegt: 'ik ben Gentenaar' is dat zo van waar dat ge woont of zo, maar als ge 'Belg' zegt da is zo..."

Hum: "Jajaja, Gentenaar da klinkt zo meer cool. Weet wel: 'Ik ben Gentenaar'."

[Sylvie en Hum, vrouw, 18 jaar, Rabot en Tolpoort]

Azgin: "Ik ben dan een Gentse Turk of zoiets, een Turkse Gentenaar."

Sikiini: "'t Is gelijk da wij die twee culturen samen hebben gekregen, dus ja... En Gentenaar ja, ik vind gewoon Gent een leuke stad."

[Azgin en Sikiini, man, 17 en 19 jaar, Brugse Poort]

We zien dat de conclusie van Fleischmann en Phalet (2011) hier bevestigd wordt. De Belgische (en Vlaamse) identiteit, ook al wordt ze om praktische en administratieve redenen belangrijk geacht, wordt als bedreigend ervaren voor de minderheidsidentiteit. De Gentse stads- en buurtidentiteit, hoewel voor sommigen onbelangrijker, is wel toegankelijker en gaat perfect samen met de minderheidsidentiteit.

7.2. VERBINDT DE BUURT?

Zorgen deze positieve overkoepelende sociale identiteiten ook voor het verdwijnen van intergroepsconflicten zoals het ‘common ingroup identity’ model stelt (Dovidio et al., 2000)? Met andere woorden: zorgt het hebben van een sterke identificatie met de stad en buurt in combinatie met een sterke etnische identiteit ook voor het verdwijnen van vooroordelen over en conflicten met andere etnische-culturele groepen? Het antwoord op deze vraag blijkt behoorlijk complex wanneer we de gesprekken met de respondenten analyseren.

Enerzijds zijn er de jongeren met een sterke buurtbinding die positief staan tegenover alle etnische groepen in hun buurt. Zo zijn er de jongens van het Van Beverenplein, maar ook meisjes als Hum en Klein Meisje. Zij vinden een multiculturele wijk belangrijk en staan positief tegenover andere etnisch-culturele groepen in hun buurt. Al deze respondenten geven aan regelmatig contact te hebben met niet-ECM in hun buurt. Er lijken weinig vooroordelen te bestaan tegenover de etnische Belgen. Klein Meisje en de jongens van het Van Beverenplein geven ook aan goede vrienden te hebben van een andere origine die ze hoofdzakelijk leerden kennen in de buurt. Op school hebben ze wel klasgenoten en kennissen van Belgische origine, maar hun echte vrienden komen uit de buurt. Dit zijn de jongeren met de positieve buurtidentiteit.

Klein meisje: “Ik heb ook nog in ’t atheneum Mariakerke... heb ik er [Belgische vrienden] ook nog veel gekend. Als ik ze zie dan zeg ik goeiedag. Maar meer die van ’t lager, die wonen ook zo in de buurt en ja da zijn echt nog mijn vriendinnen.”

[Klein Meisje, vrouw, 17 jaar, Sint-Amandsberg]

Voor deze jongeren geldt dat de buurt inderdaad verbindt. Als in de buurt een positieve sfeer heerst, vallen de grenzen tussen verschillende etnisch-culturele groepen snel weg. 2 keer ging ik langs bij de buurtwerking Dracuna aan het Van Beverenplein en beide keren hield ik er een positief gevoel aan over. Jongeren van verschillende origine vinden elkaar in hun passie voor voetbal en leven zich samen uit. In vergelijking met de buurtwerking van El Paso, waar alle aanwezige jongeren van Turkse origine waren, is er op de buurtwerking van Dracuna veel meer een mix van ECM aanwezig. Het valt ook op dat deze groep jongeren minder negatieve attitudes heeft ten aanzien van Bulgaarse migranten in vergelijking met vele andere respondenten. Dit duidt er op dat de buurt inderdaad een belangrijke factor kan zijn in het vormen van een overkoepelende identiteit die vooroordelen doet verdwijnen en de eigenheid van ECM een plaats geeft.

Chadi: “Ge ziet dat hier veel lopen, verschillenden nationaliteiten met elkaar met Belgen er tussen en zo en al. Maar als ge in andere buurten gaat, dan ziet ge echt klikskes é. Dan ziet ge Turken alleen staan, Belgen alleen staan.”

[Chadi, man, 21 jaar, Van Beverenplein]

De verbindende kracht van een buurtidentiteit moet echter gerelativeerd worden. We moeten rekening houden met het feit dat de jongeren de werkelijkheid mogelijks verbloemen. Wanneer je doorvraagt met hoeveel mensen van Belgische origine ze werkelijk optrekken in de buurt, blijken dit er niet veel te zijn. Ze geven aan dat ze als ze kleiner waren vaker samenspeelden met jongeren van Belgische origine. Bovendien is er in Gent sprake van etnisch residentiële segregatie tussen verschillende buurten, zoals reeds eerder beschreven werd (Verhaeghe et al., 2012). Dit vermindert de kans op interetnisch contact

in de buurt. Er is dan ook een deel van de respondenten met een sterke buurtbinding die in de buurt echter weinig met niet-ECM of andere etnische groepen in contact komt. Deze jongens, zoals een groot deel van de respondenten in El Paso, identificeren zich sterk met de buurt en de buurtgemeenschap maar die gemeenschap komt min of meer overeen met de Turkse gemeenschap in de buurt. In de buurt spenderen ze hun tijd met jongeren die, net als zij, van Turkse origine zijn en niet zo zeer met andere etnisch-culturele groepen. Ook deze jongeren hebben een sterke buurtidentiteit, maar die is niet uitsluitend 'positief' te noemen, aangezien ze nog steeds vooroordelen koesteren tegenover bepaalde etnisch-culturele minderheidsgroepen.

Deze jongeren blijken inderdaad zeer negatief te staan tegenover mensen van Bulgaarse origine. De sterke binding met de buurt lijkt de vooroordelen en conflicten met inwoners van Bulgaarse afkomst niet te verminderen. De Albanese jongeren die ik in Ledeberg sprak, hadden eveneens erg negatieve attitudes tegenover inwoners van Turkse of Oost-Europese origine. Deze jongeren hadden dan weer wel verschillende vrienden van Belgische origine in de buurt. Maar tegenover het merendeel van de inwoners van Belgische origine stonden ze negatief en noemden ze bijvoorbeeld 'flooders'. De binding met de buurt blijkt dus niet zomaar garant te staan voor het verdwijnen van vooroordelen en conflicten tussen alle inwoners. Ook al voelen mensen zich verbonden met de buurt, deze verbondenheid kan beperkt blijven tot een deel van de inwoners waardoor de buurtidentiteit niet werkt als een overkoepelende identiteit die vooroordelen vermindert, integendeel zelfs.

Bij de Bulgaarse jongeren valt op dat hoe langer ze in een buurt wonen, hoe meer ze opgenomen lijken in de buurtgemeenschap en met andere etnisch-culturele minderheidsgroepen overeen lijken te komen. 2 van de Bulgaarse jongeren die al lang in de Sleepstraat wonen, komen goed overeen met de mensen van Turkse origine in hun buurt en zijn er erg positief over. De andere Bulgaarse jongeren die minder lang in de buurt wonen, zijn eerder negatief over de mensen van Turkse origine en hebben veel vooroordelen. Tegenover de autochtone Belgen in de buurt en bredere samenleving staan ze dan weer wel zeer positief. Dit maakt duidelijk dat een echte, positieve buurtidentiteit die vooroordelen overstijgt en tijd nodig heeft om te ontwikkelen.

Bij de jongeren met weinig verbondenheid met de buurt valt vooral op dat ze erg negatief staan en zeer scherpe vooroordelen hebben tegenover inwoners van Bulgaarse origine. De uitspraken van de jongeren waren soms zeer stuitend en zelfs racistisch. Sommigen onder hen beseften dit weliswaar zelf. De etnisch-culturele samenstelling is immers ook één van de redenen waarom ze zich van de buurt afkeren. Uiteraard zijn er ook jongeren zonder buurtidentiteit die zeer open staan tegenover andere ECM en weinig vooroordelen hebben. Zij komen in contact met andere etnisch-culturele minderheidsgroepen op andere plaatsen zoals de school, het werk, etc. Een sterke buurtbinding kan dus verschillende etnisch-culturele groepen verbinden, maar dit geldt niet voor iedereen en niet voor alle buurten. In buurten met een sterke buurtgemeenschap, zoals het Van Beverenplein, lijkt de buurtidentiteit inderdaad te verbinden, in andere buurten, zoals het Rabot, is dit minder het geval.

DEEL 6. CONCLUSIE

In welke mate is er sprake van een buurtbinding bij jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen in Gent? Hoe wordt dit vertaald in een buurtidentiteit en op welke manier worden deze buurtbinding en –identiteit gevormd? Dit was de vraag die werd gesteld in het begin van deze masterproef. Bovendien wilden we nagaan of de buurtidentiteit mensen die deel uitmaken van verschillende etnisch-culturele groepen kan verbinden. Het antwoord op deze vragen blijkt, na een grondige analyse van de verzamelde data, complex.

Het mechanisme dat aan de grondslag ligt van een sterke buurtbinding blijkt een langdurig socialisatieproces door de buurt. De kindertijd is namelijk een cruciale fase voor het ontwikkelen van een verbondenheid met de buurt. Wanneer jongeren als kind veel tijd in de buurt doorbrengen, wordt de buurt een belangrijk deel van de persoonlijke geschiedenis van de jongeren. Bovendien is de buurt(gemeenschap) een opvoedingsdomein dat een invloed uitoefent op het gedrag, de levensstijl en identiteit van jongeren. De invloed van de buurt is het meest zichtbaar wanneer het om een negatieve invloed gaat. Maar jongeren kunnen ook ander gedrag aangeleerd krijgen dat conform de normen en de waarden van de buurtgemeenschap is. Dit gedrag kan de openheid tegenover andere etnisch-culturele groepen stimuleren en leiden tot sociale cohesie. Dit is een eerste indicatie dat de buurt zowel bindt als verbindt.

De jongeren geven aan dat het sociale netwerk in de buurt en het deel uitmaken van een brede buurtgemeenschap van cruciaal belang is voor de vorming van een verbondenheid met de buurt. Jongeren die dit sociaal netwerk in de buurt niet hebben, ervaren vaak geen of nauwelijks verbondenheid met de buurt. De activiteitsgraad van de jongeren in de buurt is zowel een uiting van de verbondenheid met de buurt, nl. buurtafhankelijkheid, als een determinant in het vormingsproces. Een andere manier waarop de buurtbinding geuit wordt, is emotioneel. Terwijl jongens actiever zijn dan meisjes in de buurt, uiten meisjes hun buurtbinding meer emotioneel dan functioneel. Bij alle jongeren zijn er positieve, negatieve of beide soorten gevoelens terug te vinden met betrekking tot de buurt. Niemand blijft onverschillig tegenover zijn of haar woonplaats.

De mechanismen beschreven in de voorgaande alinea's kunnen aanleiding geven tot het ontstaan van een buurtidentiteit bij de jongeren. Socialisatie door de buurtgemeenschap zorgt voor een buurtidentiteit. Aangezien buurtgemeenschappen en het daarmee gepaard gaande sociaal kapitaal erg verschillend kunnen, zijn er ook verschillende vormen van buurtidentiteit. In dit onderzoek onderkennen we drie patronen met betrekking tot buurtidentiteit. Ten eerste zijn er de jongeren die aan de buurt een positieve sociale identiteit ontleen. Ze identificeren zichzelf met de buurt en haar inwoners. De buurtidentiteit is positief omdat het samengaat met vertrouwen en openheid tegenover andere mensen in de buurtgemeenschap. Opvallend is dat de jongeren met een sterke en positieve buurtidentiteit, deze niet expliciet (willen) claimen. Het tweede patroon betreft een groep jongeren die zich ook identificeren met de buurtgemeenschap, maar toch sterke vooroordelen hebben tegenover andere etnisch-culturele groepen. Een deel hiervan uit zijn buurtidentiteit wel expliciet en vertoont bovendien asociaal gedrag. De derde groep omvat de jongeren met negatieve of ambigue gevoelens tegenover de buurt. Zij identificeren zich nauwelijks of niet met de buurt. Toch zorgen hun persoonlijke geschiedenis en negatieve ervaringen er voor dat ook zij een invloed van de buurt op hun identiteit ervaren.

We stellen bovendien vast dat de Belgische identiteit voor veel jongeren niet toegankelijk is, maar wel belangrijk wordt geacht om administratieve redenen. De buurt- en stadsidentiteit vinden vele jongeren

minder belangrijk maar zijn wel veel toegankelijker én vormen geen bedreiging voor de minderheidsidentiteiten zoals ‘moslim’ of ‘Turk’. Een sterke buurtidentiteit kan hand in hand gaan met een sterke etnische identiteit.

Tenslotte blijkt ook de vraag “Verbindt de buurt?” niet zo makkelijk te beantwoorden. Een deel van de jongeren met een positieve sociale identiteit lijken inderdaad minder vooroordelen te hebben en positiever te staan tegenover andere etnisch-culturele groepen. Bij deze jongeren lijkt hun buurtidentiteit voor meer sociale cohesie te zorgen. Er zijn echter ook andere jongeren met een buurtidentiteit die wel sterke vooroordelen hebben en conflicten ervaren met andere etnisch-culturele groepen. Wanneer we hier dieper op ingaan lijkt het er op dat deze jongeren hun buurtidentiteit ontlenen aan de identificatie met een buurtgemeenschap die slechts uit één etnisch-culturele groep bestaat. Als dusdanig zorgt de buurtidentiteit niet voor het verdwijnen van vooroordelen. De positieve gevolgen van de buurtidentiteit gelden dus slechts binnen de eigen, enge buurtgemeenschap. Jongeren zonder buurtidentiteit zijn vaak (niet altijd) negatief tegenover bepaalde andere etnisch-culturele groepen. De etnisch-culturele samenstelling van de buurt is dan ook één van de redenen die ze aangeven waarom ze niet graag in de buurt wonen.

Deze masterproef heeft enkele beperkingen die we hier kort zullen schetsen. Ten eerste is de dataverzameling voor dit kwalitatief onderzoek eerder kleinschalig te noemen. De zoektocht naar respondenten verliep moeilijker dan verwacht en het afnemen, transcriberen en coderen van interviews neemt heel wat tijd in beslag. Het opzet van deze masterproef, waarbij in een jaar tijd een volledig onderzoek gevoerd wordt, beperkt het bereiken van een grote dataset. Bovendien zou ook het afnemen van meer diepte-interviews een verrijking geweest zijn voor dit onderzoek. Ook dit was door tijdsgebrek helaas niet mogelijk. Ten tweede bestaat de kans dat de groep respondenten slechts een selectieve groep vormen uit de onderzoekspopulatie. De respondenten die aan dit onderzoek meewerkten, deden dit op vrijwillige basis. Bovendien werd een groot deel van de focusgroepen en interviews afgenomen binnen het kader van een georganiseerde jongerenwerking. Anderzijds werd naar voldoende heterogeniteit gezocht door verschillende vzw’s te bezoeken en ook focusgroepen te organiseren op een secundaire school. Aangezien dit een kwalitatief onderzoek is, vormt deze selectiviteit eerder een klein probleem waar weliswaar rekening mee moet gehouden worden.

Ten slotte geven we nog enkele aanbevelingen voor verder onderzoek. Ten eerste zou het interessant zijn om in een onderzoek omtrent de buurtidentiteit van jongeren ook niet-ECM te betrekken. Op die manier kunnen de verschillen en gelijkenissen tussen de verschillende groepen in kaart gebracht worden. Verschillende elementen wijzen er immers op dat er wel degelijk verschillen zouden zijn tussen ECM en niet-ECM met betrekking tot het leven in de buurt. Het zou ook verrijkend zijn om buurten die duidelijk van elkaar verschillen op een aantal structurele factoren met elkaar te vergelijken. Op die manier kunnen wederom duidelijk de verschillen en gelijkenissen tussen de buurten en buurtgemeenschappen in kaart worden gebracht. Tot slot kan ook een focus op verschillen naar leeftijd met betrekking tot buurtidentiteit interessant zijn. Er zijn voldoende indicaties om aan te nemen dat de buurt en buurtidentiteit anders ervaren wordt, naargelang de leeftijd van jongeren.

REFERENTIELIJST

- Barth, F. (1969). *Ethnic Groups and Boundaries*. (2 ed.).
- Benet-Martinez, V. & Haritatos, J. (2005). Bicultural identity integration (BII): Components and psychosocial antecedents. *Journal of Personality*, 73, 1015-1049.
- Berry, J. W. (2005). *Acculturation: Living successfully in two cultures*. (29 ed.) (vols. 6).
- Blommaert J. (18-4-2013). Convivialiteit en superdiversiteit. De Wereld Morgen. <http://www.dewereldmorgen.be/blogs/janblommaert/2013/04/18/convivialiteit-en-superdiversiteit>
- Bolt, G., Burgers, J., & Kempen, R. (1998). On the social significance of spatial location; Spatial segregation and social inclusion. *Neth J of Housing and the Built Environment*, 13, 83-95.
- Brooks Gunn, J. (1993). Do neighborhoods influence child and adolescent development? *American journal of sociology*, 99, 353.
- Brown, B., Perkins, D. D., & Brown, G. (2003). Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 259-271.
- Cuba, L. & Hummon, D. M. (1993). A place to call home - Identification with dwelling, community, and region. *Sociological Quarterly*, 34, 111-131.
- Cutchin, M. P. (2001). Deweyan integration: Moving beyond place attachment in elderly migration theory. *International Journal of Aging & Human Development*, 52, 29-44.
- Dallago, L., Perkins, D. D., Santinello, M., Boyce, W., Molcho, M., & Morgan, A. (2009). Adolescent Place Attachment, Social Capital, and Perceived Safety: A Comparison of 13 Countries. *American Journal of Community Psychology*, 44, 148-160.
- De Tapia, S. (2001). De migratie vanuit Turkije naar de Europese Unie en België. In *De internationale migraties naar Europa* (pp. 23).
- Dekker, K. (2007). Social capital, neighbourhood attachment and participation in distressed urban areas. A case study in the Hague and Utrecht, the Netherlands. *Housing Studies*, 22, 355-379.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., & Saguy, T. (2009). Commonality and the Complexity of "We": Social Attitudes and Social Change. *Personality and Social Psychology Review*, 13, 3-20.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., & Kafati, G. (2000). Group Identity and Intergroup Relations: The Common In-Group Identity Model. *Advances in Group Processes*, 17, 1-35.
- Dukes, T. & Musterd, S. (2012). Towards Social Cohesion: Bridging National Integration Rhetoric and Local Practice: The Case of the Netherlands. *Urban Studies*, 49, 1981-1997.
- Fadil, N. (2002). Tussen Marokkaanse en Moslim: over de etnische en religieuze identiteit van Marokkaanse adolescente meisjes. *Tijdschrift voor sociologie*, 23, 115-138.
- Fleischmann, F. & Phalet, K. (2011). *Meervoudige identiteiten van de Turkse en Marokkaanse tweede generatie: een vergelijkend onderzoek naar conflict en verenigbaarheid van etnische, religieuze, nationale en stadsidentiteiten Antwerpen, Brussel, Rotterdam, Amsterdam & Stockholm*.
- Forrest, R. & Kearns, A. (2001). Social cohesion, social capital and the neighbourhood. *Urban Studies*, 38, 2125-2143.
- Gaertner, S. L., Dovidio, J. F., & Bachman, B. A. (1996). Revisiting the contact hypothesis: The induction of a common ingroup identity. *International Journal of Intercultural Relations*, 20, 271-290.
- Gaertner, S. L., Rust, M. C., Dovidio, J. F., Bachman, B. A., & Anastasio, P. A. (1994). The Contact Hypothesis - the Role of A Common Ingroup Identity on Reducing Intergroup Bias. *Small Group Research*, 25, 224-249.
- Gieryn, T. F. (2000). A space for place in sociology. *Annual Review of Sociology*, 26, 463-496.
- Granovetter, M. S. (1973). The Strength of Weak Ties. *American journal of sociology*, 78, 1360-1380.
- Hernandez, B., Hidalgo, M. C., Salazar-Laplace, M. E., & Hess, S. (2007). Place attachment and place

identity in natives and non-natives. *Journal of Environmental Psychology*, 27, 310-319.

Hidalgo, M. C. & Hernandez, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 273-281.

Jenkins, R. (1996). *Social identity*. London: Routledge.

Jorgensen, B. S. & Stedman, R. C. (2006). A comparative analysis of predictors of sense of place dimensions: Attachment to, dependence on, and identification with lakeshore properties. *Journal of Environmental Management*, 79, 316-327.

Karsten, L., Kuiper, E., & Reubsæet, H. (2001). *Van de straat?: de relatie jeugd en openbare ruimte verkend*. Koninklijke Van Gorcum.

Lalli, M. (1992). Urban-Related Identity - Theory, Measurement, and Empirical-Findings. *Journal of Environmental Psychology*, 12, 285-303.

Leventhal, T. (2000). The neighborhoods they live in: The effects of neighborhood residence on child and adolescent outcomes. *Psychological bulletin*, 126, 309-337.

Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years? *Journal of Environmental Psychology*, 31, 207-230.

Lucassen, L. (2005). *The immigrant threat: The integration of old and new migrants in Western Europe since 1850*. University of Illinois Press.

Manzo, L. C. (2005). For better or worse: Exploring multiple dimensions of place meaning. *Journal of Environmental Psychology*, 25, 67-86.

Manzo, L. C. & Perkins, D. D. (2006). Finding common ground: The importance of place attachment to community participation and planning. *Journal of Planning Literature*, 20, 335-350.

Marcouyeux, A. & Fleury-Bahi, G. (2011). Place-Identity in a School Setting: Effects of the Place Image. *Environment and Behavior*, 43, 344-362.

McCulloch, A. (2003). An examination of social capital and social disorganisation in neighbourhoods in the British household panel study. *Social Science & Medicine*, 56, 1425-1438.

Milligan, M. J. (1998). Interactional past and potential: The social construction of place attachment. *Symbolic Interaction*, 21, 1-33.

Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Centraal Boekhuis.

Nagel, J. (1994). Constructing Ethnicity - Creating and Recreating Ethnic-Identity and Culture. *Social Problems*, 41, 152-176.

Nielsen-Pincus, M., Hall, T., Force, J. E., & Wulforth, J. D. (2010). Sociodemographic effects on place bonding. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 443-454.

Phinney, J. S. & Ong, A. D. (2007). Conceptualization and measurement of ethnic identity: Current status and future directions. *Journal of Counseling Psychology*, 54, 271-281.

Pollini, G. (2005). Elements of a Theory of Place Attachment and Socio-Territorial Belonging. *International Review of Sociology/Revue Internationale de Sociologie*, 15, 497-513.

Pretty, G. H., Chipuer, H. M., & Bramston, P. (2003). Sense of place amongst adolescents and adults in two rural Australian towns: The discriminating features of place attachment, sense of community and place dependence in relation to place identity. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 273-287.

Proshansky, H. M. (1978). City and Self-Identity. *Environment and Behavior*, 10, 147-169.

Proshansky, H. M., Fabian, A. K., & Kaminoff, R. (1983). Place-identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3, 57-83.

Putnam, R. (1995a). Bowling Alone. *Journal of Democracy*, 6, 65-78.

Putnam, R. (1995b). Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy*, 6, 65-78.

Putnam, R. D. (2007). E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century The

2006 Johan Skytte Prize Lecture. *Scandinavian Political Studies*, 30, 137-174.

Relph, E. (1986). Geographical experiences and being-in-the-world: The phenomenological origins of geography. In D.Seamon & R. Mugerauer (Eds.), *Dwelling, Place and Environment* (pp. 15-31). Springer Netherlands.

Rollero, C. & De Piccoli, N. (2010). Place attachment, identification and environment perception: An empirical study. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 198-205.

Scannell, L. & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 1-10.

Scourfield, J., Dicks, B., Holland, S., Drakeford, M., & Davies, A. (2006). The significance of place in middle childhood: qualitative research from Wales. *British Journal of Sociology*, 57, 577-595.

Stad Gent, verschillende departementen (25-4-2013). Gent in cijfers. www.gent.be/gentincijfers

Tajfel H. (1978). *Differentiation between social groups*. (1 ed.) London: Academic Press Inc.

Twigger-Ross, C. L. & Uzzell, D. L. (1996). Place and identity processes. *Journal of Environmental Psychology*, 16, 205-220.

Ufkes, E. (2010). Culturele diversiteit binnen één wij(k).

Ufkes, E. G. (2012). Urban district identity as a common ingroup identity: The different role of ingroup prototypicality for minority and majority groups. *European journal of social psychology*, 42, 706.

Van der Haegen, H. & Brulard, T. (1972). De indeling van Belgische gemeenten in statistische sectoren. Geografische verantwoording. *Acta Geographica Lovaniensia*.

Verhaeghe, P. P., Van der Bracht, K., & Van de Putte, B. (2012). *Migrant zoekt toekomst. Gent op een keerpunt tussen oude en nieuwe migratie*. Antwerpen - Apeldoorn: Garant Uitgevers.

Vincke, J. (2009). *Sociologie. Een klassieke en hedendaagse benadering*.

BIJLAGEN

I. BIJLAGE I: OVERZICHT VAN DE DEMOGRAFISCHE GEGEVENS VAN DE RESPONDENTEN

Naam	Geslacht	Leeftijd	Buurt	Afkomst
Focusgroep 1 - school				
Ayse	V	18	Van Beverenplein	Turks
Baichter	V	17	Oostakker	Turks
Musti	M	18	Wondelgem	Turks
Marwon	M	17	Dampoort	Marrokaans
Kubs	V	19	Brugse Poort	Turks
Focusgroep 2 - school				
Selin	V	17	Brugse Poort	Turks
Esma	V	18	Sint-Amantsberg	Turks
Dunya	V	17	Dampoort	Algerijns
Hacer	V	18	Brugse Poort	Turks
Focusgroep 3 - school				
Durya	V	17	Bloemekenswijk	Marrokaans
Sikini	M	19	Brugse Poort	Turks
Azgin	M	17	Brugse Poort	Turks
Janes	M	19	Wondelgem	Turks
Klein Meisje	V	17	Sint-Amantsberg	Marrokaans
Focusgroep 4 - school				
Noor	V	20	/	Pakistaans
Hum	V	18	Tolhuis	Turks
Chahi	V	17	Waarschoot	Algerijns
Sylvie	V	18	Rabot	Marrokaans
Focusgroep 5 - El Paso				
Rambo	M	17	Wondelgem	Turks
Cetin	M	17	Rabot	Turks
Don Carleone	M	16	Rabot	Turks
Tony	M	16	Rabot	Turks
Dubbelinterview 6				
Hacer	V	18	Brugse Poort	Turks
Klein Meisje	V	17	Sint-Amantsberg	Marrokaans
Focusgroep 7 – Habbekrats Geen gegevens				
Focusgroep 8 - Habbekrats				

Extazy	M	17	Sleepstraat	Bulgaars
Angelov	M	16	Gentbrugge	Bulgaars
Hans	M	22	Ledeberg	Bulgaars
Nasah	M	15	Ledeberg	Bulgaars
Focusgroep 9 - Habbekrats				
Rambo	M	18	Sleepstraat	Roemeens
Turko	M	/	Sleepstraat	Turks
Focusgroep 10 - Dracuna				
Caner	M	15	Van Beverenplein	Turks
Ismet	M	18	Van Beverenplein	Turks
Elim	M	18	Bloemekenswijk	Algerijns
Chadi	M	21	Bloemekenswijk	Marrokaans
Mohammed Ali	M	16	Van Beverenplein	Turks
Moussi	M	17	Van Beverenplein	Marrokaans
Momo	M	21	Van Beverenplein	Marrokaans
Dubbelinterview 11 - Dracuna				
Karim	M	15	Van Beverenplein	Jordaans
Musa	M	16	Van Beverenplein	Turks
Dubbelinterview 12 -Keizerpand				
Stef	M	18	Ledeberg	Albanees
Freddy	M	18	Ledeberg	Albanees
Interview 13 - Keizerpand				
Jonas	M	17	Malem	Albanees

2. BIJLAGE 2: TOPICLIJST EN INTERVIEWVRAGEN

➤ **Nationaliteit en identiteit**

- Met welke nationaliteit identificeer je jezelf het meest?
- Hoe wil je het liefst aangesproken worden?
- In welke mate voel je je verbonden met..
- Land van herkomst?
- België?
- Gent?
- Buurt ?
- Hoe komt dat denk je?

➤ **Algemeen buurt**

- Waar woon je?
- Woon je daar graag? Waarom?

➤ **Levensgeschiedenis**

- Woon je daar al sinds je geboorte?
- Heb je vroege herinneringen aan de buurt?
- Waar ging je vaak heen als je klein was? School, etc.
- Woon je al heel je leven in de buurt?
- Indien niet: Wat was je indruk van de buurt toen je er aan kwam?
- Hoe leerde je er mensen kennen?
- Met wie had je eerst contact?
- Waar was de beste plaats waar je ooit geleefd hebt?
- Hoe zou je leven anders zijn als je ergens anders had gewoond?
- Gevoelens en buurtidentiteit

- Vind je het een leuke buurt? Wat vind je er leuk aan? Als je zou verhuizen wat zou je missen?
- Wat vind je slecht aan de buurt? Wat zou je veranderen?
- Voel je je er veilig?
- Wat denk je dat anderen denken over jouw buurt?
- Ben je trots op je buurt? Voel je je verbonden met de buurt? Hoe? En is dit al veranderd over de tijd heen?
- Hoe ziet jouw ideale buurt er uit?
- Op welke plaats kan je echt jezelf zijn?
- In welke buurten kom je niet graag? Waar voel je je niet thuis?
- In welke andere buurten kom je wel graag/veel? Wat is er anders?
- **Vrienden, familie, kennissen**
- Ken je veel mensen in de buurt?
- Heb je veel familie in de buurt? Ga je vaak bij hen langs?
- Heb je veel vrienden/maten/kennissen in de buurt?
- Bij wie ga je als hulp nodig hebt?
- Sfeer in de buurt, contact met de burens, samenstelling
- Hoe zou je de sfeer in de buurt beschrijven?
- Heb je veel contact met de burens?
- Heb je veel contact met autochtone Belgen?
- Hoe is de sociale mix in de buurt? Welke afkomsten wonen er allemaal? (jong en oud, autochtonen en allochtonen,...)
- Hoe verloopt het contact met mensen van andere origine?
- **Activiteiten in de buurt**
- Zijn er veel activiteiten in de buurt? Worden er leuke dingen georganiseerd? Wat doe je allemaal in de buurt?
- Kom je vaak langs bij vzw jong?
- Hoe lang al? Hoe kwam je hier terecht?

- Waarom kom je hier? Wat vind je er leuk aan?
- Heb je er veel vrienden leren kennen?
- Hang je vaak rond in de buurt?
- Toekomst
- Wil je er blijven wonen in de toekomst? Waarom wel/ niet?
- Gent
- Vind je Gent een leuke stad?
- Voel je je Gentenaar?

3. BIJLAGE 3: KORTE VRAGENLIJST

O Jongen O Meisje

Voornaam :

Bijnaam :

Leeftijd :

Woonplaats

Stad :

Buurt :

Straat :

Hoe lang woon je al in die straat?

Verhuizen

Indien van toepassing: a. Hoe vaak ben je al verhuist?

b. Waar woonde je voordien?.....

Nationaliteit :

Nationaliteit vader :

Nationaliteit moeder :

Geboorteplaats :

Indien niet in België --> sinds wanneer in België :

Geboorteplaats vader :

Geboorteplaats moeder :

Geboorteplaatsgrootmoeder(vaderskant):.....

Geboorteplaatsgrootvader(vaderskant):.....

Geboorteplaats grootmoeder (moeders kant) :

Geboorteplaatsgrootvader(moederskant):.....

Beroep vader :

Beroep moeder :

Religie :

Vader :

Moeder :

Hobby's:.....

Websites waar je vaak naar surft:

4. BIJLAGE 4: CD'S MET AUDIOFILES EN TRANSCRIPTIES

➤ CD 1:

- Transcripties
- Audiofiles focusgroepen op school
- Audiofile dubbelinterview Hacer en Klein Meisje

➤ CD 2:

- Audiofile focusgroep El Paso
- Audiofiles focusgroepen Dracuna
- Audiofiles focusgroepen De Fabriek

Audiofiles focusgroepen Keizerpand

